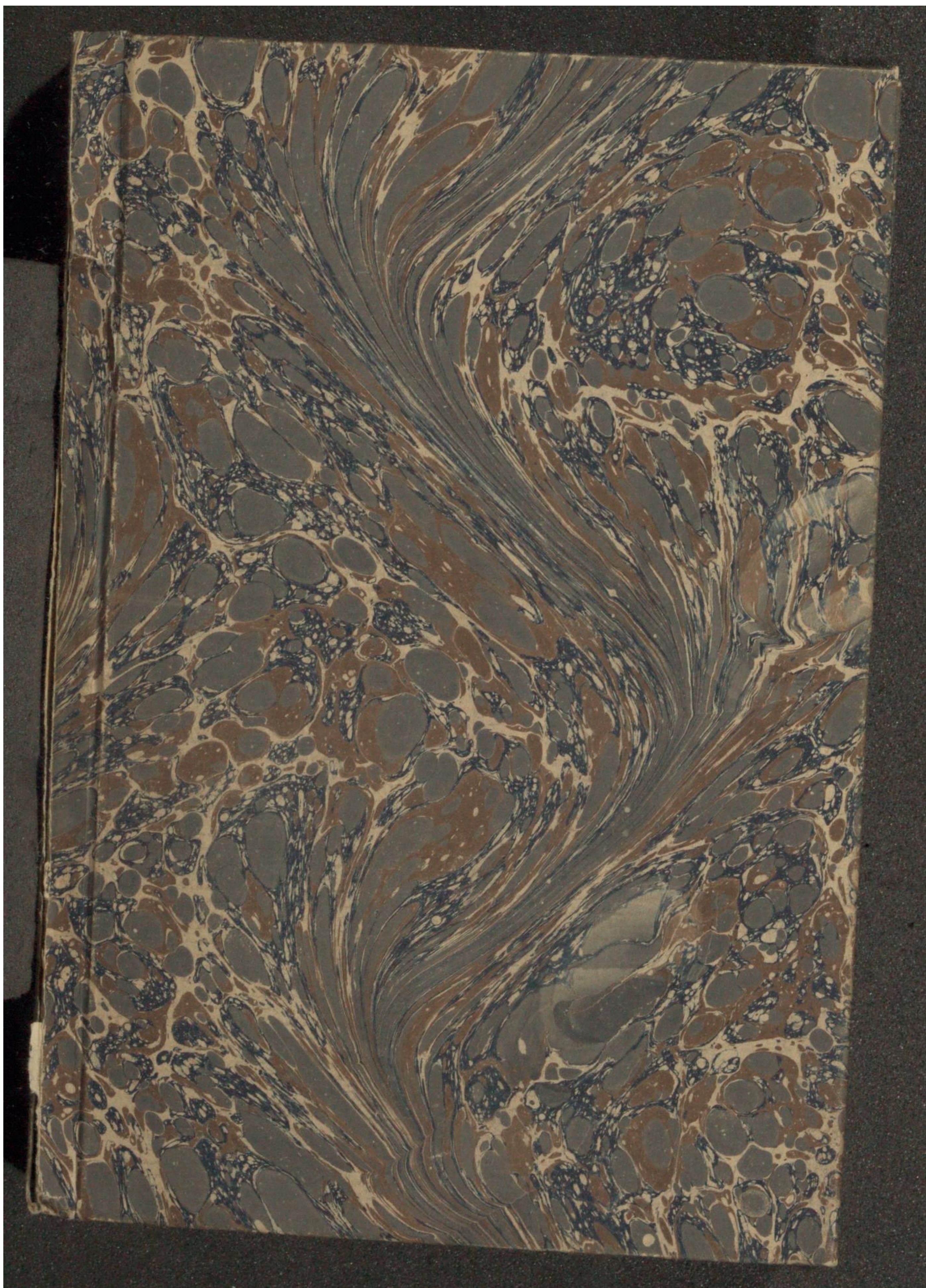

MACCHELLUS 1555 VESALIUS 1544

Perugia, Bologna
8/10

NICOLAI MACCHELLI

TRACTATVS

DE MORBO GALLICO,

SCRIPTVS IN GRATIAM IVNIORVM MEDICORVM ALMI COLLEGII MVTINENSIS.

AQVA NON SITIET

QVI BIBERIT EX HAC

IN AETERNVM.

Venetiis, apud Andream Arriuabenum ad ſignum Putei. M D L V.

IVNIORES MEDICI COLLEGII MVTINENSIS Lectoribus. S.

VM sæpius audiuissemus Nicolaum Macchellum ciuem nostrum, uirum in re Medica præstantem, de eo morbi genere, quod nostrates Italli Gallicũ uocant, disserere, cognouiscemusq́; aliã curandi istiusmet morbi rationẽ inijsse, ac alij ante hac aggreßi fuerit, quæ tamen magis doctrinæ Hippocraticæ aliorumq́; ueterum physicorum innitatur, quàm cuiuspiam qui de hoc morbo scripserit: rogauimus ipsum ut nostræ utilitatis gratia, scriptorem quempiam, qui hoc negotium tractandum suscepit, sumeret examinandum, ostenderetque quo delinqueret à nitida illa methodo ab Hippocrate monstrata, exactéque à Galeno tradita. Ille autem libenti animo obsequens, scriptoris, quem ipsi attulimus, dicta recensens & diligentißime perpendens, mira facundia nobis tunc indicauit quæ parum consentirent, quǽque discreparent ab antiquorum doctrina. Cum uero optaremus, ut quæ semel coram narrasset nobis perlegenda traderet, ceu liberũ quoddam munus: ipse, (quæ sua est modestia,) ne laudi cuiuspiam seu uiuentis seu mortui uel minimum nominatim detrahat, omnino abnegans, aliũ potius laborem subire decreuit (cum alioqui nobis quoquo pacto satisfaciendum esset) atque breuem tractationem conscri-

ſit,quæ fulta methodo illa antiqua,omnia,quæ ad ipſum
morbum ſpectant,perſequitur,ipſius innixa rationibus
atque principijs.Quæ quidem quantum ab alijs omni=
bus,qui de huiuſmodi materia hactenus ſcripſere,diſſen=
tiat,uos iudices eſtote.Hoc nos impulſi huiuſce noſtræ
artis utilitati ſtudentes,ſtatuimus,ut commodius,citius=
que uobis ac nobis ſatisfiet, non ſcriptis , ſed typis im=
preßis opuſculum hoc ædere.Ipſum præterea præcibus
adegimus,ut libellum RAZAE de peſtilentia quem
ipſe nuperrime è græco in latinum tranſtulit ederet,
cum lues quoque hæc per contagium in genus huma=
num graſſetur,& maximum ab utriſque immineat uitæ
diſpendium.In qua quidem re facile perſpicietis haud
exiguos cæterorum interpretum lapſus, uel luce cla=
rius:cognoſcetisq; quantum polleat uir hic noſter tum
in exponendis ſuiſmet rationibus,tum aliorum ſenſibus
interpretandis. Valete.

NICOLAI MACCHELLI TRACTATVS DE MORBO GALLICO

IN GRATIAM IVNIORVM MEDICORVM ALMI COLLEGII MVTINENSIS.

OS vero cum omnia ferè quę à multis medicis huiusce tempestatis de morbo quem Neapolitanum Galli, Itali Gallicum vocant, fuere scripta, sub vnius exemplo, & eius quidem omnium celeberrimi, certissimis argumentis, & rerum experientia reiecerimus, nunc morbi eiusdē naturam, & causas, & quæ se sequuntur symptomata, adhæc vero & curationes, pro vera veterum doctrina, si Deo placet, explicemus.

Hic inquam morbus à loco primi contagii, & ab his qui ipsum primo suscepere, nomen est consequutus. Nam quum Neapoli primum in homines irruisset, à Gallis morbus Neapolitanus est vocatus: quum vero Galli vel per intemperantiam, & plenam viuendi rationem, vel per caliditatem eius regionis in qua præter consuetudinem versabantur, viribus infirmati, eo morbo

plusquam alii indigenæ cepissent occupari, ab Italis Gallicus est uocatus.

Hic morbus & simplex & compositus esse potest. Simplex quidẽ est, uel in præternaturalium intemperaturarum genere, uel in genere tantum instrumentalium morborum, uel in eo quod ad partium præternaturalem uel unitionem uel solutionem spectat. Quid enim obstat quin in corpore humano bene habito, minime excrementoso, bene attẽperato, per insignem motum iuxta corpus aliud prauo hoc genere morbi inquinatum, per attritionem, per frictionem, per mutuum fotum, feruidus quidam calor concitetur: dehinc mutua spirituum emissione & susceptione prauum id uitium homini qui primo bene habitus erat, minime erat excrementosus, probe attemperatus erat, concepta iam feruida caliditate, quæ sensibiliter lædat functiones, cõmunicetur? Morbus tunc erit calida præternaturalis intemperatura: prauum illud uitium tertia quædam qualitas erit, quæ morbum nullo non tempore comitatur. Verum quod per mutuam attritionem, & frictionem, & mutuum fotum, feruido calore excitato, corpora calefacta spiritum uicissim excipiant, & ex sese emittant, aliorum omnium exemplo nulli non patet. Nam fruges

ſi calefiant,& legumina & fructus,& folia,& ſtirpes,& ligna,& cætera denique quæ calefiunt, ſpiritum ſuſcipiunt & emittunt. Quo fit,ut uir morbo Gallico inquinatus,ſi in cõſuetudine cum munda muliere ſeſe ei ita mutuo affricet,atterata'que,ut mutuo calefiant, emiſſo ab eo ſpiritu, & eodem ab muliere ſuſcepto,mulier inquinatur . ſin inquinata eſt mulier,ſuo ſpiritu uitiato,uitiũ uiro impartitur. Ratiocinatio hæc ſumpta eſt ab Hippocrate libro De Natura fœtus . Sin corpus ſit excremento rum,uel male habitum,uel praue attemperatum,facilius per mutuam perfrictionem,uel fotum, uel attritionem ſuſcepto calore, dehinc ſuccedente mutua ſpirituũ emisſione, & ſuſceptione, excipit inquinamentum. Tunc'que in male habito uerisſimile eſt ut uiſcera iamdiu infirmata, primo inquinentur : In excrementoſo humores,qui exinde naturæ facti hoſtiles,ab ea repudiantur,& pelluntur extra corpus,ſi penitus à natura ſuperentur,ſcilicet uacuatione ſenſibus uel manifeſta uel occulta:ſin ſuperentur quidem,at non prorſus,pelluntur per corpus ab hac parte in illam,donec in aliqua,quæ cæteris ſit infirmior,ſiſtant:in ea pręternaturalem tumorem creant,quem præternaturalis intemperatura aliqua ferè comitatur. Tũc'que

si sensibiliter læduntur particulæ functiones, id erit uel causa tumoris, & erit simplex morbus instrumentalis: uel causa intemperaturę, & erit similarium partium morbus simplex: sin utriusque causa, morbus erit compositus, scilicet & similarium partium & instrumentalium. Quòd si hostiles illi humores insignis acredinis sint participes, poterunt unà cũ tumore & intemperatura aliquando non cutem solam erodere, uerum etiam subiectas partes, scilicet & carnes, & neruos, & membranas, & chartilagines, demum & ossa ipsa. Quamobrem si per erosionem tantum, & non per tumorem uel intemperaturam sensibiliter læserint functiones, morbus erit simplex partibus similaribus, & instrumentalibus communis, scilicet continui solutio: Sin merito etiam tumoris & intemperaturæ, erit cõpositus ex omnibus morborũ generibus.

Solent eiuscemodi affectus tempore in alios uel sui generis uel alterius cuiusuis transmutari, simplices in simplices, in compositos compositi: intemperaturæ in intemperaturas, calidæ nimirum in frigidas, frigidæ in calidas, humidæ in siccas, in humidas siccæ: tumores item in alios tumores migrari, & tandem iidem ipsi in abscessus. Hinc factum est ut multi medici uidentes in eodem morbido

hominis statu tot metamorphosas, morbi na
turā satis apte nequiuerint deffinire. opinan-
tes enim sub unico genere contineri, alii ad
instrumentale genus, alii ad genus cōmune,
alii tamen ad utrunque, nulli ferè ad intem-
peraturas deflexere. Nos uero non sub uno
tantum genere morbi contineri, uel duobus,
sed sub omnibus simul arbitramur, Vt ip-
sum ubi pluribus numeris cōstet, in hūc mo-
dum satis commodè possimus definire. Mor-
bus quem nostrates Gallicum uocant, est prę
ternaturalis congeries affectuum, sensibiliter
ac multifariam lædens functiones, à qualitate
uenenosa non immunis. Vbi uero simplex
sit, ita deffiniri potest. Gallicus morbus est af
fectus præternaturalis sēsibiliter lædens fun
ctiones, à qualitate uenenosa non immunis.
Verum cum ex notitia simplicium quorun-
cunque composita ueniant cognoscenda, su-
perest ut nos primum singulorum simpliciū
eiuscemodi morborum naturam exponа-
mus, ut exinde compositorum natura nulli
non sit aperta. Dicimus nos à diutina expe
rientia edoctos esse, quòd si duo humana
corpora, quorum unum hoc genere morbi
inquinatum sit alterum bene habet, sese mu-
tuo motibus concitatis refricēt, iuxta accum
bant, se mutuo foueant: calefiunt primum, &

aliquando ita calefiunt, ut anhela uix tãtum spiritus attrahant, ut satis sit pulmonibus refrigerandis. Hac necessitate caloris urgente, spiritus hinc & inde suscipiuntur, & emittuntur, ut inde ægri inquinamentum sano homini impertiatur ac communicetur. Primus igitur affectus calida est intẽperies. quæ, ubi primum lædit sensibiliter functiones, simplex est morbus. ubi uero secum accessit tumorem aliquem præter naturam, cuius etiã gratia lædantur membri alicuius functiones, iam morbus cõpositus esse incipit. Hæc enim calida intemperatura, quam præludium huius morbi esse diximus, nisi præsto amoueatur, prẹternaturalem tumorem ad sese trahit: talis enim est natura calidi, & uis. Is tametsi pro ratione naturalium temperaturarum, & ætatum, & humorum, cuiusuis tumorum generis esse possit, nihilominus ferè in morbi initio ex genere est phlegmones. Hæc si aliquandiu perseueret, uel in abscessum uel in tumorem durum transit. Calida uero illa intemperatura, si diutius immoretur, primum spiritibus & sanguine digerendis transit in frigidam. Hæc gignendis cruditatibus & cumulandis, in humidam nigrat. Tãdem uero & ista, deficiente idoneo alimento corpori, in siccam transit, Interim autem cruditatibus

fluitãtibus hinc & inde, uarii tumores fiunt. quorum aliqui uertũtur in abſceſſum, aliqui ita obdureſcunt, ut marmorea tubercula eſſe uideantur. Perſeuerante morboſo hoc ſtatu fit hęc affectuum uiciſſitudo. Nec qualitas illa contagioſa, quam horum generum morborum inſeparabile ſymptoma eſſe opinamur, ullo unquam tempore intermittit, deſerit'que. Hæc eſt huius morboſi ſtatus præter naturalium affectuum congeries, ſub qua aliquando Gallicum morbum contineri dicebamus.

Singulorum cauſæ, tametſi iam obiter à nobis ferè ſint enarratæ, nihilominus nunc etiam aliquantulum fuſius explicabuntur. In temperaturæ calidæ, quæ initium eſt malorum, cauſæ ſunt, motus concitati, mutuæ reſtrictiones, mutui attritus, mutui cum accubitus, tum etiam fotus. Tumorum uero præternaturam humores à modo recedentes, ſimplicium quidem ſimplices, compoſitorum uero compoſiti. Hi uel in particula intumeſcẽte generãtur, uel aliunde aut pulſi, aut tracti congeruntur. Hi rurſum in particula generantur ipſius ui concoctrice laborante, expultrice uim paſſa retinentur. Pelluntur autem uel quãtitate, uel qualitate, uel utraque ratione infeſti. At trahuntur per ua

cui necessitatem, scilicet ne uacuus relinqua-
tur locus. eam uero necessitatem facit uel im-
modicus eius partis calor, uel alicuius appo-
sitim edicamenti & natura & uis. Continuita-
tem soluunt, quæcunque uel scindunt, uel cō-
tundunt, uel distendunt uel erodunt. Scin-
dunt, quæ per aciem quicquid sibi obuiat, se-
parant: in his sunt quæcunque exterius per
aciem secare possunt, quæ'que interius prædi-
ta sunt ui tenuis caloris, frigoris uè. Contun-
dunt quæcunque dura simul & grauia in ali-
quam rem sibi occurrētem inciderint: in ho-
rum numero sunt prędurí articulorum tu-
mores, qui uicinas partes suis necessariis mo-
tionibus contundunt, laniant, lacerant'que.
Distendunt autem quæcunque per immodi-
cam copiam à suo loco nequeunt contineri,
ut immodici uel humores, uel flatus. qui si
à loco continentur uel suapte natura, uel ex
acquisita intemperatura denso, ui maiore
agunt, tanto'que maiore, quanto locus fue-
rit dēsior: sin uel natura raro, distendunt, sed
minus quidem, ut simul & distendant, & ex
parte digerantur. Erodunt autem quæ-
cunque qualitate acria sunt, & ignea ui pol-
lent. Verum si admodum uehementer
ignea sunt, non erodūt solum, sed etiam exu-
runt, & crustas parant. Hoc in extrinse-

cus uidemus, uidemus & in intrinsecis, tum intemperaturis, tum ustiuis succis. Hæc de causis. Iam de symptomatis singulorum disseramus.

Calida intemperatura quam inter morbos gallicos origine primam esse dicebamus, ardorem parit, aliquando in pene tãtum uel pudendis mulierum, aliquando in cute corporis uniuersi. Hæc eadem si cutem occupet uniuersam, in ipsa ruborem, nitorem, ac splendorem parit. Insuper eadem ipsa absumendis ac digerendis pilorum alimentis efficit, ut hi languescant primum, dehinc quasi semimortui colore subobscurentur, tandem uero & decidant. Interim oculi scintillant, atque illustratur. Quid? quòd ob eandem caliditatem tunicis ipsorum rarefactis, spiritus ipsi uisui inseruientes, attenuati in ambientem aerem dissipantur. quo factum est aliquando, ut uisus acies nonullis sit imminuta, nonnullis uero etiam eousque sublata est, quoad amota calida intemperatura, & tunicis ad pristinã densitatem redeuntibus, non amplius immodice in ambientem digerantur, sed, prout decet, retenti commodè suo inseruiãt instrumento. Hæc sunt ferè istius calidæ intemperaturæ symptomata. In tumoribus præter naturam phlegmone siue in pene, siue in locis mu

liebribus,siue in inguinibus siue in aliqua quauis parte fiat,dolorem,pulsum , feruorē, & renitentiam parit , mutat'que colorem affectæ partis. Verum erysipelas quoniam ex sanguine & bile flaua admodum calidis generatur,maiorem calorem ostēdit,colorem'que cum rubro magis flauum representat , quod si digito uel leuiter premas, sanguis , ut qui admodum tenuis est,statim subterfugit, rursum'que illabitur, rubrum'que colorē redacendit.Sunt duæ aliæ inflammationes quæ de sola bile flaua fiunt,quæ si crassa sit,cutem cui subest,exedit & nonnihil subiectę carnis, & uocatur exedens herpes.sin tenuis, cutem tantum exurit, & non exest,hic uocatur herpes milliaris:utraque naturalem particulę colorem ad flauum uertit. Exedere & urere sunt morbi functiones uitiatæ.color immutatus ex genere est uitiatæ corporis qualitatis nimirum eiuscemodi inflammationū symptomata.Dolent omnes quidem , sed phlegmone omnium magis,dehinc exedens herpes,postea milliaris, Erysipelas autem omnium minus.Est & alia phlegmone,quæ cutem tantum attingit,minime uero subiectam carnem,& hæc quidem dolorem facit, & colorem in rubrum mutat,sed caret pulsu. Genus hoc inflammationis glandem penis &

locos muliebres in hoc morbo, quē gallicum uocamus, afficit non infrequenter: immo & frōtem, & partem capitis capillatam, & oris labra, & palatum & fauces. Huius sympto-mata sunt color ruber, calor immodicus, & sine pulsu dolor. Sunt & aliæ duæ inflamma-tionis species, quas tametsi in hoc genere con-tagiosi morbi nos earum alteram uix semel uiderimus, nihilominus quia per medici uel imperitiam, uel socordiam, uel per languen-tis intemperantiam accidere possunt, nolu-mus ipsas silentio præterire. Vna est eiusmo-di. Sāguis influens ubi abundè calidus sit & crassus, in quācunque particulā affatim influ-xerit, ulcus in ea parit cum crusta, partes ue-ro circumiacentes in inflammationem extol-lit, & per feruorem admodum sæuum dolo-rem facit. Hæc sanè inflammatio Carbo nun-cupatur. cuius symptomata sunt exurere, cu-tis leuitatem uitiare, sæuum dolorem excita-re. Altera uero est, quam nos aliquando sub nostro præceptore, in pube hominis hoc gal-lico morbo laborantis sumus cōspicati. Con-fluebat ad locum sanguis ater, crassus, cæno-sus & feruidus, inde serositas quædam tenuis superficiales quasdam bullas excitabat cute tenus, earum quæ ab igne eleuantur instar. Quibus disruptis deprehendebatur subesse

crustosum ulcus. & hæc uero ipsa Carbo ap
pellatur. cuius etiam symptomata sunt, im-
mensus feruor, dolor acer, cutis inæqualitas,
demum etiam asperitas. Oedema uero est tu
mor mollis. hunc gignit aliquando spiritus
flatuosus, aliquando influens pituita. Tumor
hic cum in aliis corporis partibus, tum maxi
mè uel in articulis uel in extremis membris
fieri solet. symptoma utrisque commune est,
membri mollities, illius uero proprium, cute
tenus perspicuum esse, huius subobscuro co
lore infici affectam partem. utrique citra do
lorem premi possunt, sub premente utrique
concauantur: uerum in illo pars depressa af
fatim relabitur, in hoc relabitur, sed paula-
tim. In tumorum præternaturalium genere
est etiam Scirrhus, qui quoniam duplex est,
exquisitus qui penitus caret sensu, & non ex
quisitus qui sensu quidem præditus est, sed
ualde obscuro: hinc fit ut illius quidem sym
ptoma sit carere sensu, huius uero hebeti sen-
su esse. Iam uero ad symptomata continuita
tis solutionis, & continuitatis eorum quæ so
luta esse deberent, discendamus. Abscessus in
ter ipsas nobis primò sese offerunt, qui nimi
rum ob id Abscessus appellantur, quòd in ip
sis particulæ, quæ prius sese mutuo continge
bant, nunc interclusa aliena materia, mutuo
dissi-

dissident. Materia est uel humiditas quędam, uel spiritus flatuosus. Hæc quidem & disten dendis particulis à quibus continetur, & ipsis aliquando erodendis, dolorem semper in fert: tunc uero magis, cum suppurationis tem pus instat. Nam circa puris generatio- nem, dolores & febres maiores fiunt, quàm dum generatũ est. Dolor igitur utrorũque cõ mune est symptoma. Præterea & alia sym- ptomata esse possunt, ẽt penes qualitatem affectæ partis immutatam, scilicet uel calo- rem, uel frigus, uel duritiem, uel mollitiem, uel leuitatem, uel asperitatem, uel colorem si- ue magis album, siue cinereum, siue liuidum, siue nigrum, omnia scilicet pro ratione uel quantitatis, uel qualitatis materiæ quæ in ab scessibus continetur. Cõtigere etiam aliquã do in hoc morbi genere ulcera quædam in penis glande, & in interna parte præputii operientis, quæ per negligentiam uel medici uel languentis ita inuicem coaluere, ut nullo pacto præputium a glande diduci posset. cu- ius quidem præternaturalis unitionis sym- ptoma præcipuum impedimentum est coe- undi: affectus autem est unitas eorum quæ naturaliter ab unicem soluta esse debuere.

Sunt pterea tria alia symptomata, quę tũc potissimum deteguntur, quando morbus

iam toti corpori eſt communicatus. Primum eſt grauitas ſcapularum. Secundum eſt iugulorum & ſummorum humerorum dolor, immo aliq̃do & brachiorum,& crurium. Tertium eſt faucium rubor & calor. Grauitatē ſcapularum à ſubſtantia uitioſorum humorum ſcapulis incumbēte oriri opinor: Dolorem autem ab eadem vel ſimili ſubſtantia,ſed altius quidem infixa,in membranis ſcilicet, à quibus oſſa operiuntur, & in tendonibus muſculorum qui ad eas partes peruenere: quæ tanto tenuior quàm illa eſſe debet,quanto meatus tendonum & membranarum meatibus carnium ſunt anguſtiores. Verum quoniam ii dolores noctu ingraueſcunt, miteſcunt uero luce proxima: Sunt qui dixere,id primum noctis humiditati acceptum ferri,inquientes ab ipſa internas humiditates augeri atque agitari. Nos uero augeri quidem humiditates ab noctis humiditate poſſe non negamus,agitari autem nequaquam. Humiditas enim inefficax. Dicunt ſecundo, Naturalem calorem noctu introrſum reuocari, humores commouere,dolores ex eorum commotione exacerbari. At nos arbitraremur naturalem calorem,ubi ad uiſcera reuocatur atque unitur,uim maiorem concipere, & melius humores fręno cohibere. Quamobrem

nos potius aliter diceremus, scilicet corpus à noctis frigiditate densari, digestionem acriũ uaporum inhiberi, immo potius cogi atque uniri, & inde membranas, ossium operimenta ui maiore erodi. Nihil uero ad rem spectat id quod aiunt, scilicet humores à quibus gallicus excitatur morbus, ut plurimum frigidos esse: quia adhuc superesset quærere: cur frigidi humores noctu quàm interdiu magis uexent. Quòd uero per corporis densitatem à noctis frigiditate acres uapores intus retineantur, indicio est, quòd ex leui linteorum caliditate ac fotu circa dolentes partes nonnihil mitescit dolor, dehinc perseuerante calefactione ac fotu augetur. quoniam leuis caliditas ac fotus corpus rarefacit: uehemens ac diuturna præter hoc quòd acredinem auget, plus acrium uaporum auget quàm digerat.

Fauciũ autem calorem & ruborem excitat influxus sanguinis feruidioris. Nũc uero de præsagiis agendum.

Sunt qui affirment neque à Galeno, neque à quoquam antiquorum in hoc genere morbi præsagia quærenda esse, morbum hũc nouum esse asseuerantes. Sed oh rẽ nefariam & penitus pernitiosam, scilicet discipulos à uera ueterum scriptorum doctrina auocare, ad sese & ad inania fabulamenta per

trahere. Verum mihi dicant quæſo, quid in hoc genere morbi, quod nouum eſſe centies dicere non erubeſcunt, reperitur, cuius Hippocrates in præſagiis & prædictionibus, & conſequenter Galenus in ipſorum expoſitionibus non fuerit memoratus? Præteriere ne ipſi ſilentio ulcera recentia, uetera, mollia, prædura, benigna, maligna, lutea, liuida, nigra, humida, ſicca, & quouis modo intemperata, immo & alta, & quæ cutem tantum afficiant? Tacuere ne cuiusuis generis intemperaturas? ſimplices, compoſitas, cum materia, ſine materia? Tacuere ne tumores præter naturam? duros, molles, mucronatos, non mucronatos? introrſum, uel extrorſum errumpentes? Tacuere ne ſuppurationes uel internas, uel externas? Atqui hoc mihi ſaltem non negabunt, Vnicam ſcilicet omnis præſagitionis radicē eſſe, cuius Hippocrates in ipſo ſtatim præſagiorum initio eſt memoratus, quando ſecundum noſtram interpretationem dixit: Morborum igitur eiuſmodi naturas non ignorare eſt opus, quātū ſcilicet ſupra corporum uires emmineant. Sed quid aliud tādem eſt hoc, quàm morbi uires cum corporum uiribus comparare? Morbi autem uires conſtāt ex eius ſubſtantia, ex præſtantia affectæ partis, & ex eius malitia. Quæ nimirum ex ſym-

ptomatis dignoſci poſſunt. At uires languentis cognoſcuntur ex functionibus trium generum facultatum. naturalis, vitalis, animalis. Naturalis ſicut quadruplex eſt, ita quadruplices ſunt ipſius functiones, ſcilicet alimenti attractio, retentio, mutatio, & ſuperflui excretio. Harum uero robur dignoſcitur ex habitu corporis primum. Qui ſi bonus ſit, haſce functiones ualidas eſſe oſtendit: ſin ad ſummum attingat bonitatis, iam non caret uitio & eſt periculoſus: non enim in eodem conſiſtere poteſt, nec in melius proficere, reliquum igitur eſt ut in peius. Verum ſi malus ſit, uel gracilis, uel tumens. ſi gracilis, corpus ἀτροφίᾳ laborare ſignificat: ſin tumens, plus attrahi atque retineri, quàm immutari atque excerni oſtendit ille tabem præſagitur, hic vero aquã intercutem. Sed quanam alia ratione ex vrinis præſagimur, & alui excrementis, ex vomitionibus, ex ſudoribus, ex ſputis, ex nariũ mucis, ex ceruminibus, ex lachrimis, ex ſaniebus, ex pedendo, ex ſternutando, ex ructando, quàm vt robur, aut infirmitatem huiuſce facultatis indicemus? Quanam alia ratione ſpirationis frequentiam, raritatem, magnitudinem, frigiditatem, & facilitatem, ſed & pulſuum vehementiam, obſcuritatem, & mediocritatem exploramus, quàm vt oſtendamus

fortitudinem, aut imbecillitatem vitalis facultatis? Quid enim aliud ex decubitu præsagimur, ex oculis, & alio quouis sensus instrumento, siue communi, siue proprio, ex dentium stridore, ex conuulsione, ex manuum gesticulatione, ex pandiculatione, ex appetentia, vel inappetentia, vel appetentiæ prauitate, ex constantia, vel inconstantia rationis, quàm vt demonstremus, quæ sit vis facultatis animalis? Hæc est vera veterum medicorum præsagiendi ratio, non in antiquis morbis solum, sed etiam in his, quos isti nouos vocant, nec vlla est alia: quam summe opto, & spero, vt Deo optimo bene iuuante, tandem totis viribus amplectantur. De symptomatis autem fracturarum, ruptionum vasorum, & vulnerum, non est vt verba faciamus: quoniam ad morbum hunc, quem gallicum vocamus, nihil spectant. Reliquarum vero solutionum continuitatis symptomata abunde exposita sunt superius, cum de symptomatis tumorum pręter natturã agebamus. Iam vero tempus est vt ad curationem singulorum transeamus, ab calida intẽperatura auspicati.

Calida intemperatura, quæ inter hęc morborum genera primas partes habet, vt facile cognosci potest, ita & curari. Curatur autem per suum cõtrarium, scilicet per frigidam in-

temperaturam remediorum. Hæc autem cum altera sit qualitatum actiuarum, facile sese corpori insinuat. Vno igitur aut saltem altero die hæc intemperatura corrigetur, siquis probe & vt decet suam sibi contrariam admouerit, atque opponet. Admoueri potest exterius & interius: Exterius, per qualitatem frigidam aeris ambientis, per lauacrum, per illitiones, & per ea, quæ apponi possunt, Græci ἐπιθήματα appellant: Interius, per eundem aerem qui inspiratur, & qui dilatatione arteriarum trahitur in ambitu corporis uniuersi, & per ea quæ ore ingeruntur: ea uero sunt, cibi, & potiones, & frigida medicamenta. Domus igitur ad aquilonem spectet, ad frigidum permutetur frigidis irrigationibus, floribus, herbis, germinibus, fructibusq́. Tepido dulci oleo illiniatur: dehinc ieiuno uētre, & purgatis alui excrementis, balneū ex aqua dulci temperata intret, in eo aliquandiu uersetur: cum'que exitum apparat, sese in frigidam demergat, uel ex frigida irroretur: dehinc linteis mollibus detergatur, cubile intret, modice quiescat: postremò cibum capiat ex frigidis holeribus, ex teneris & arenosis pisciculis, ex acetariis & frigidis intrictibus, & cum modico saccharo poscam bibat, uel frigidam aquam, si ei insueuit, uel etiam cotonei,

vel punici mali succum. Quod si, his peractis, adhuc magnum & frequens spiret, cordi frigida potestate apponantur. Hac enim demum ratione quicquid aduentitii caloris residuum est, illico summouetur, nec amplius phlegmonem expectare oportet siue in inguinibus, siue in pudendis fore. tutoq; poteris affirmare te morbum sæuissimum in prima sui origine iugulasse.

Verum si, antequàm ad languentem accesseris, calida illa intemperatura phlemonem iam, siue in pudendis, siue in inguinibus excitarit, nec dum ea suppuret quidem, sed cruda existens fluxiones undequaq; ad sese conuertat, excipiatq;: Tu habita prius ratione uirium ægrotantis, nec non temperaturæ & naturalis & per consuetudinem acquisitæ, & ætatis, & qualitatis ambientis, & neque non temporis, quo morbi summus uigor expectatur: ita uiuendi formam institue, ut languens interius refrigeretur, exterius modicè calefiat, ne per frigiditatem ambientis mala morbi qualitas ad uiscera repellatur: ita nutriatur, ut uires summum morbi uigorem possint expectare. morbi vero causa minime augeri possit. Hac uictus ratione instituta, quoniam in foribus est morbus ingens, & sæuus ualde, si languentis vires, & ætas ferunt, venam ape-

rito,non ex superioribus aliquam,ne vitium ad viscera comportetur,sed ex infernis , siue in poplitibus,siue in malleolis. Quantitatem sanguinis uacuandi præscribant plenitudo, corporis robur,ætas,ambiens aer,anni tempus,cœli status,& regio. Antea uero cauendum nequid crudum resideat in intestinis, siue humor,siue cibus. Tale autem siquid insit, prius educendum est,uel leui sublutione , uel glande,uel cassia,uel manna , uel lactis sero. His ita peractis,crura quotidie uacuo uentre linteis asperis & calentibus fricentur, vincula supra malleolos,& poplites adigantur, cucurbitulæ fęmoribus apponantur,nihil omittatur , quod influxum sæui huius morbi ad uiscera possit inhibere. Quæ omnia sunto communia omnibus inflammationibus pudendorum & inguinum, de quibus agemus consequenter. Atque interim loco affecto nõ repellentia quidem apponi debent,(quod cęteris quidem fluxionibus est commune, quatenus scilicet sunt fluxiones,) sed quæ trahũt, quæq; in halitum digerunt,ac maturant. Constant hæc ex pinguedinibus,ex coctis radicibus althææ , bryonæ,bulbis liliorum,ex pinguibus caricis,similibusq;. Quod si uel myrrham,uel bdellium , uel ammoniacum addideris: trahent quidem magis, nec suppuratio

nem inhibebunt. Tu ex aliis ſimplicibus medicamentis poteſtate his ſimilibus alia compoſita tibi ipſi parare poteris, prout locus, & temporis occaſio expoſtulabunt. Dum hæc peraguntur, nulla intercidat dies, qua aluus non leuiter ſtimuletur ſiue leui ſublutione, ſiue glande: quò nimirum inteſtinorum uis retentrix ex humidis & pinguibus nonnihil quodammodo laxetur, atque infirmetur: & natura, quæ humanum corpus regit, inſueſcat eò ſuas ſuperfluitates deriuare. Hoc uero perpetuum eſto in gallici morbi curatione. Id uero etiam ut commodius & exactius fiat, ſingulis diebus aliqua potio uentri uacuo eſt propinanda, quæ in primis infrigidet, & detergendis & ſecandis ſuccis corpus fluidum reddat, immo & bonam aluum faciat. Parantur hęc ex decoctis paſſularum, myxariorũ, intubi, cicerbitæ, & ſimilibus: Quibus decoctis ſi addatur uel ſyrupus acetoſus, uel oxyzachara, vel de acetoſitate citri, præter hoc, quòd bonam aluum faciemus, ſiſtemus humorum fluxiones, & humores dominio naturæ ſubiiciemus, & obſtructa aperiemus, & quicquid reliqui eſt calidæ illius intemperaturæ, adimemus. Verum ſi phlegmone tranſeat in abſceſſum, quoniam tunc partes phlegmone affectæ ab inuicem diducuntur, & materia

ſubintrat aliena,dolores augentur,neque nõ & febres,modo præceſſerint,ſin non præceſſerint,tunc maxima ex parte excitãtur. Quæ vero ſubintrat materia,uel naturam affectæ partis ſuperat,uel ab natura ſuperatur. Si ſuperat,uel retrocedit,& per totum corpus ſpargitur,ut uiſcera & reliquas corporis partes malo hoc genere morbi inquinet, uitietq́;. & tunc primum humeris ingens pondus imponitur,ut plumbi magna moles ſibi incumbere uideatur. dehinc paulo poſt dolores iugula & ſummos humores inuadũt,qui uix paululum interdiu remittuntur, noctu inualeſcunt. dehinc conſequenter incipiunt fauces rubere,incaleſcere,dolitate, deglutio laceſſiri uox rauceſcere. Sed hic non eſt locus,in quo de morbi communicatione ſit agendum. Ad phlegmones igitur abſceſſs reuertamur. Dicebamus abſceſſus materiam,contra naturam uictoriã obtinere, uel ab natura ſuperari: obtinere uictoriam,quando uel retrocedit, & toti corpori communicatur, uel naturam affectæ partis corrumpit,& emortuam, & ſenſibus carentem reddit,hoc erat quod nobis ſupplendum fuit. Gangrænam hunc affectum uocant,quem nos quidem, quoniam raro in gallico morbo fieri accidit, ſilentio prætermire decreuimus, Sin natura materiam ſu-

perat,uel prorſus exacte,uel non exactè quidem,ſi exactè,illam quidem fundit, diſſipat, diſcutit,in aerem ambientem uertit, nec amplius gallici morbi timor eſt reliquus:ſin non exactè,illam ad ſemimalam naturam mutat, ſcilicet in pus. Tuncq́ pro uictoriæ ratione miteſcit dolor, durities remollitur, renitentia,rubor,& calor remittuntur, omnia fiunt leuiora. Cum vero pus iam genitum eſt, ceſſat dolor omnis, & iam tempus inſtat aperiendi, niſi ſponte, eroſa cute,foras pus errũpat, prodeatq́. Si igitur ſpõte non errumpat, ſcalpro aperiatur,ſanguis prodire ſinatur pro uirium ratione,dehinc cohibeatur oui candido. Pus uero ſi album ſit,leue,& æquale,nihil eſt quod timeamus, neque gallicũ morbum quidẽ,modo probè & ut decet expurgetur. idquod fiet, ſi pro modo ſordis detergatur, ſiccetur pro modo puris. Verum inter ſiccandum ratio habeatur non temperaturæ ſolum languentis,verum & ætatis,& ſexus,& qualitatis aeris ambientis,immo & temperaturæ affectæ partis. Nam non ſolum qui per naturalem uel acquiſitam ex conſuetudine uiuendi temperaturam,& qui per ætatem, & ſexum ſunt ſicci, ſicciore egent medendi ratione,quàm qui humidi: Immo etiam ii, quorum pars affecta per naturam ſicca eſt, adhuc

multo magis medicamentorum ui egent ſicciore, quàm ii quorum pars affecta humida eſt per naturam. Atqui in detergendo ſenſus acuitas, uel hebetudo particulæ laborantis operi modum definiunt, ac præſcribunt. ſiquidem quæ acutiore eſt ſenſu, optat detergẽtia mitiora: quę hebetiore, fortiora. Sed neque in caui ulceris curatione uictus ratio contemnenda. eget enim cauum ulcus alimento quod qualitate & quantitate modum ſeruet. ſiquidem alimẽtum, quod per qualitatem à modo aberrat, ſi immodicè calidum eſt, ſordem & ſaniem acres reddit. ſi immodicè frigidum, ulcus impalleſcit, aut liuet, nigricat uè, alimentum non probe concoquit, in ſui ſubſtantiam non immutat. ſin humidum nimis, ulcus & humeſcit, & ſordeſcit. ſin ſiccum nimis, etiam ulcus ipſum ſicceſcit, & priuatur alimento, quo deficiente, labra fiunt gracilia lori inſtar, dehinc pallida, liuida ve. Verum ſi alimentum per quantitatem à modo deficiat: ſi ſit nimis multum, ulcus fit excrementoſum; ſin paucum nimis, ſqualles & priuatur alimento. Tametſi uero alimentum utraq; ratione optimum in cauum ulcus deferatur, nihilominus, nec quod deeſt carnis aggenerabitur, neque ulcus æquabitur, niſi cuiq; ex ſubiectis ulceri particulis ſua inſit temperies

naturalis . ipſa enim eſt quæ alimentum ad ſeſe trahit, tractum tandiu retinet quoad immutet, & ſuo ſubiecto aſſimilet uniatq́;. Quã obrem ſiqua particula ſit immodice frigida, quoad ſatis eſt, calefiat: ſi calida, refrigeretur: ſi ſicca, humefiat: ſi humida, ſiccetur: pariterq́; ſi calida & ſicca, frigefiat & humectetur. ſicq́; de aliis compoſitis ad proportionẽ, habito ſemper reſpectu ad temperamentum ſuæ ipſius ſanitatis. Quod ſi præteriit, nunc ipſum quærere non eſt opus, ſed quod adeſt, ſeruari debet. Verum quoniam in curatione caui ulceris, ſiccantium & detergentium fecimus mentionem, multa autem ſunt eiuſmodi: non alienum fuerit horum aliqua ad memoriam reuocare. Siccant igitur ſine morſu in ſimplicibus olei fex, oleum dulce ſine ſale lotum: fermentum, quod præterea ex imis trahit, digeritq́;: cerafi gũmi, cyperi radix, ſapa, myrrha, ſarcocolla, ſtibium, tragacanthum, terra omnis, maximè ſi ſit lota cadmia, tutia multotiens lota, calx lota, & oui tum album tum lutaum. immo et radix bryonię, & aſphodelli, magis uero & ipſius cinis. adhuc uero & omnia metallica, & lapidea & terrena. In his omnibus ſiquid eſt quod per acredinem ſit ſuſpectum, id toties aqua omnis qualitatis experte lauetur, quoad acredinem, quam guſtu

deprehendere poteris, amiſerit. Detergunt autem teſtę quoruncunq; animalium teſta in tectorum, mel, radix bryoniæ, ariſtolochia. aſphodelli radix, ſuccus abſynthii, ſtaphis agria, elleborus uterq;, marrubium, propolis, Maſtiche, terebinthina, ſagapenum, cucumeris agreſtis radix, beta, terra chia, & ſamia, exuſtum cornu ceruinum & caprinum, & quicquid inuenire poſſis vel nitroſum vel amarum. Vlcerum vero ſordem ſine morſu purgat, quicquid dulce eſt, & tenues partes habet, velut eruum, hordeumq;, & fabæ. Tu ex his & multis aliis ſimilibus ſumptis indicationibus ex naturalibus, non naturalibus, & ex his quæ ſunt præter naturam, poteris tibi ipſi compoſita medicamenta comparare, quæ naturæ caua ulcera implenti & æquanti per haſce binas facultates opem ferent: Nec te quidem huic certisſimæ rationi & ſtabili fulcro nitentem fallent. Verum deinceps medicamenti compoſiti vim & potentiam ex languentis ſenſu poteris coniectari. Nā ſi appoſitum vlceri adeo momorderit, ut ægrotus ipſe ſe uim ipſius ſuſtinere non poſſe affirmet, certus fies nimium deterſiſſe. Quòd ſi uim ipſius non ſenſerit, non ſatis deterſiſſe cō iectator. Siccandi autem uis & modus & ex quantitate puris elicies, & ex naturali tempe-

ratura corporis uniuersi & affectę partis, praeterea ex ætate, sexu, ambientis qualitate, &c.

Iã vero ad erysipelas descendamus. Si igitur calida illa intemperatura, quam initium & veluti carcerem esse diximus, unde hic gallicus morbus promouetur, erysipelas euocarit, siue in pudendis, siue in inguinibus, siue in pube, (Ad hæc enim loca fluxiones primo immitti solent,) siue purum sit erysipelas siue phlegmonem secum adiunctam habeat, omnino eadem ferè methodo curari debet, qua phlegmonem curari dicebamus. scilicet vt fluxionem quidem ita inhibeamus, vt si fieri possit, nihil ad superiora, idest ad viscera repellatur. Mittatur igitur sanguis ab infernis venis, fricentur crura à fœmoribus ad extremos pedes, supra poplites & malleolos vinciantur, affectus locus lauetur sæpe ac foueatur posca admodum diluta & tepenti, dehinc leuiter detergatur, consequenter vero iterum ac frequenter ex unguento rosaceo Galeni actu frigido foueatur, modus apponendi fuerit, quoad ex refrigeratione senserit leuamentum. Quòd si calida illa intemperatura flauam bilẽ acciuerit crassum feruidamq́ꝫ, & inflammatio in iam dictis locis vel in eorum aliquo sit oborta, hæc nõ cutem solam ex est, verum etiam aliquid subiectæ carnis, quam

Her-

herpetem uocant exedentem. Hanc igitur curare aggrediamur. Influxio, quantum fieri poteſt, trahatur in infernas partes, nihil in ſupernas refluere permittatur, de partibus inflammatis nihil repellatur. Quoniam igitur magnus morbus eſt, & adhuc maiorem fore ſuſpicamur, aperiatur ex inferioribus venis aliqua, ſanguis dematur pro ratione virium, ætatis, temperamenti, ambientis aeris etc. crura, ut dictum eſt, fricentur, vinciantur. cucurbitulæ fœmoribus apponantur. Quoniam vero ſuperius, cum de cura phlegmones agebamus, dictum fuit, aluum eſſe extimulandam leuibus ſublutionibus glandibusq́ꝫ, potionibus eſſe leniendam, corpusq́ꝫ ſimul eſſe refrigerandum, & per eaſdem motus humorum ſiſtendos eſſe, uias eſſe aperiendas, & exemplum poſuimus alicuius eiuſcemodi potionis: neceſſum non eſt ut eadem in curatione reliquarum inflammationum repetamus. ſunt enim hæc omnibus eiuſcemodi inflammationibus communia. Verum herpes exedens illud etiam cum eryſipelate commune habet, quod refrigerari poſtulat, verum non pariter atque eryſipelata humectari, Immo refrigerari quidem, & inſigniter exiccari. Quamobrem non ei conferunt diluta poſca, & vnguētum roſaceum, & ſuccus la

ctucæ, & intubi, & paluſtris lenticulæ, & ſem peruiui, ſed ſtatim folia rubi contuſa, & canini rubi, & arnogloſsi, dehinc vero & lens addi poteſt. Interim vero & farina hordeacea, & mel. At ſupra locum ulceratum ſatisfecerint quæcunque detergunt, ſiccantq́ʒ. ſuperius eorum ſyluam adnotauimus. Tu ex his, ſpectans ad ea quæ ibi diximus, poteris tibi ipſi compoſita comparare. Verum ſi per imperitiam medici, uel per ægri intemperantiam putredo ima petierit, & latius pabularit, tu globulis illis utitor, qui ad Polyidem, vel ad Paſionem, uel ad Muſam, uel ad Andronem referuntur. Illos vero ſoluito vel ex paſſo liquefaciens, vel ex uino albo tenui, & ſubadſtringente: ſemper in memoria habens temperiem & ægri, & affectæ partis, nec non & reliqua, quorum ſuperius fecimus mentionem, ad quæ videlicet vires medicamentorum temperabis. Forte etiam cogeris ignito uti ferramento, id quod nec te decipiet quidem, modo id affectæ parti tutò poſsis admouere, quod nimirum magna difficultate & locis muliebribus, & palato, & faucibus admouetur. Atqui ſi per ægri timiditatem, uel per loci affecti anguſtiam, & cauernoſitatem eo vti nequeas, vteris myſi, & chalcitide, vel ſori, vel calce, vel arſenico, vel ſandaracha: ea

excipito vel passo, vel vino, vel mulso vel aceto mulso: vel etiam vti poteris composito illo medicamento, quod refertur ad Aegyptios, habent enim & hæc igneam potestatem. Succedit inflãmationis quartum genus quòd cutem vrit, circum circa bullas excitat. tamen subiectas partes non attingit. Hoc genus inflammationis semel vidimus nos cum morbo hoc gallico commisceri. Cum superiore id commune habet, quòd refrigerari & siccari postulat: at minus quidem quàm illud, quoniam partes cuti subiectas , nisi admodũ diu perennet, minime afficit , sed cutem tantum. Propterea his per illitiones quæ ex Glaucio fiunt, satis fiet, id Memithe nostrates uocant. soluitur ex aqua, cui si non satis fecerit, acetum addi potest. Huic etiam affectui prosunt plantaginis & solani succus . Quod si tẽporis diuturnitate subiectas cuti partes inuaserit, tunc confugiendum erit ad curationem herpetis exedentis . Verum quoniam morbi longitudine solet mala huius morbi qualitas visceribus communicari , iam tunc purgationum ratio habenda uenit . Qùod .n. tarda mali curatione toti ferè corpori ẽ impartitũ, desinit iam suspectũ esse. & nos quidem hactenus purgatoriorum medicamentorum usum declinauimus, ne forte per ipsa ui

tiati ſucci gallici morbi ad viſcera traheren-
tur, nunc vero malo ipſis communicato abit
ſuſpitio. ſed de hoc aliàs. Nũc ad Phymata
ideſt ad tumores illos paruos, qui ferè puden
da primum, dehinc reliquas corporis partes,
maxime vero frontem, & mẽtum, & partem
capitis capillatam, neque non & palatum, &
fauces obſident, deſcendamus. Hæc dũ adhuc
tantum pudendas partes male habent, non
omiſsis reuulſionibus ad infernas partes, de
quibus iam ſemel & iterum locuti ſumus, his
quæ tenui ſubſtantia conſtent, & in halitum
digerant, excuti, atque curari debent. ſcilicet
fotibus, illitionibus, & cataplaſmatis. In eo-
rum claſſe ſunt oleum uetus, oleum cedrinũ,
oleum roſaceum, oeſipus, leonis adeps, pardi,
hyenæ, vſtum abrotanum, uitex, bryoniæ
radix, ariſtolochia, ſicca plãtago, radix aſpho
delli, radix rubi, radix glycyrhizæ, amõmũ,
aſari radix, ſales, flos ſalis, nitrum, arſenicum
vſtum, ſulphur, melãteria, myſi, æs, ſandix, ſe
piæ teſta exuſta, & exuſtæ lanæ: inſuper opo
balſamum, terebinthina, & propolis, & gũ
mi, & maſtiche, & euphorbium, & fermen-
tum, multaq; alia, quæ longum eſſet enarra-
re. Tu vero ex horum aliquibus fotus, & illi
tiones, & cataplaſmata poteris comparare,
modo temperaturæ corporis uniuerſi & affe

ctæ partis, & ætatis, & sexus, & qualitatis aeris ambientis, & naturæ morbi non desinas memorari. Verũ si aliqua ex his non excutiantur, sed in pus uertantur, fiunt ulcera quędam rotunda, subdura, & prærubra, Græci σῦκα uocant, nos vero ficus. hæc maligna sunt & insigniter siccari postulant. Prosunt vero medicamenta, quæ ex alumine scisso conficiũtur, & ære usto, & taurocolla, æquis portionibus, & duplo horum ex æris squama, ubi exacte trita fuerit ex aceto, & illita. quòd si nimis momorderit, pro aceto, posca utitor. sin adhuc nimis mordeat, uino subadstringente uice poscæ, acuitatis enim sensus habenda ratio. Conferunt & halecularum exusta capita, & assati bulbi, & cinis aceto mixtus. Quòd si spargantur per cutem corporis uniuersi, utẽdum eadem medendi ratione, scilicet euocatiua, sed ex alio principio. In priuati membri phymate mali uitiũ ne in uiscera serperet, tentabamus euocare, in phymatis totius corporis euocamus, ut operi naturæ opitulemur. scriptum est enim: Vndecũq; natura repit, inde ducere oportet per conuenientes regiones. Conuenientissima autem regio est cutis, quæ corpus nostrum ambit. suapte enim natura emunctoriũ est corporis uniuersi. Cutis igitur rarefacienda lenibus frictionibus,

ventre vacuo, illitionibus euocantibus inungenda, in hypocaustis diu ac frequenter, quò abundè sudet immorandum, cucurbitulæ inibi toti ferè corpori affigendæ, & pro uirium robore, ætate etc. scarificanda est cutis, dehinc sapone detergenda, tepida abluenda, & cum exitus apparatur, linteis tepidis siccanda. vlcuscula postremo præscriptis illitionibus, vel similibus facultate, illiniēda. Verum quoniam diximus phymata quæ per cutem corporis uniuersi sparguntur, pariter atque illa quæ pudendas tantum partes occupant, per cutem digerenda esse, atque excutienda, sed ex diuerso tamen principio: siquidem pudendorum phymata ideo digerenda per cutem esse, ne eorum materia ad uiscera retrocedat: hæc vero, quò naturæ eò mouenti opitulemur, atque foueamus. Quocirca Hippocratis authoritatem adduximus, scilicet. Vndequaque natura repit etce. Quidam obiecit neque ineptè quidē inquiens, tantā excremētosam materiam corpori inesse posse, ut nisi saltem leui purgatorio medicamento minuatur, uix phymata ipsa nisi admodum longo temporis spatio sanari posse. Subiit statim alius quidam, obiiciens Galeni authoritatem, qui alopeciam (in qua nimirum, sicut & in hisce tuberculis, natura mouet ab nobilio-

ribus ad ignobiliores partes humorem uitia-
tū) curat purgatione .eadem igitur ratione,
inquit,& in phymatis purgare licet. Nos ue
ro hiſce argumentis reſpondere poſſe arbitra
mur in hunc modum. Natura cum in alope
cia & phymatis mouet ad cutem humo-
rem uitiatum,is humor non pariter utrobi-
que eſt vitiatus.nam in illa vitiatus eſt per
prauam qualitatem manifeſtam, ſcilicet per
acredinem erodentem, atque exedentem: in
his uero per prauam qualitatem & occultam
& manifeſtam. Quamobrem primum caſus
ſunt diuerſi.Prȩterea in utriſq; hiſce motibus
abinternis ad externa, natura vel ſpōte mo
uet vincens humorem,quem mouet,vel non
ſponte quidem,ſed per modum ſymptoma-
tis, ideſt impulſa, & uim paſſa ab humore
quem mouet.ſi ſponte quidem mouet, & ob
tenta uictoria ſupra humorem,ſibi opitulan-
dum eſt ac fauendum,& inde ducendus eſt,
quo natura ipſum inclinat,cum regio ſit opor
tuna.neque timere oportet vel alopeciæ vel
phymatum incrementum. nam uincente na
tura humorem,is iam coctus eſt,& ad medio
critatem ſuæ ſubſtantiæ,& ſuæ temperaturæ
reductus,iam non amplius mordax eſt, nec
immodice craſſus eſt,ut ſub cute posſit retine
ri,alioqui a natura non uinceretur. tuto igi-

tur eò trahi poteſt, cum iam depoſita craſſitie ſub cute non immoretur, ſed vel in ſudorem manifeſtum, vel in halitum immanifeſtum di geratur, & in ambientem diſſipetur. Quòd ſi natura non ſponte, ſed per modum ſympto matis, ideſt extimulata & uim paſſa mouet, id illi euenit, vel per humoris vitiatam qualita tem, vel eiuſdem quantitatem, vel utriuſque ratione. Statue igitur naturam utraque ratio ne extimulari, ad hunc enim modũ uis natu ræ illata magis apparebit. Tunc vero vel ex eo humorum motu ſuſpitio erit alicuius uehe mentioris morbi quàm ſint phymata ipſa, vel alopecia, puta vel lepræ, vel elephantia ſeos, vel cancri, vel gangrænæ, & ſimilium perniciosorum malorum: vel nulla talis eſt ſu ſpitio. Si autem tale aliquod pernitioſum im mineat, humoris motus non ſolum remitten dus eſt & retardandus, verum etiam inhiben dus. Quòd ſi dixeris, Vndecunq; natura re pit, inde ducere &c. Dicimus Hippocratis theorema perpetuo verum eſſe, cum natura ſponte mouet, non impulſa, non uim paſſa. aliàs nequaquàm ſemper. Medicus enim per petuo imitator eſt naturæ ſponte agentis, nõ extimulatæ, neque in furorem actæ. Verum ſi nihil aliud ſæuius expectatur: ſi per quanti tatem ſtimulatur, quantitas eſt demenda, ſiue

multis admotis cucurbitulis & ſcarificatis ip ſarum locis, ſiue ciborum abſtinentia, vel ciborum parcitate, ſiue frictionibus, ſiue externis illitionibus: ſi per qualitatem, ipſa per contrariam qualitatem eſt corrigenda. Hoc vero eſt coquere humorem, & ad mediocritatem ſui temperamenti & ſubſtantiæ reuocare. Quæ ubi feceris, tunc intẽdito ad naturę motum, qui ſi ſit ad cutem, tu pariter per cutem euocato. Is enim motus iam eſt naturæ ſponte agentis, non amplius extimulatæ, nam humor ad mediocritatem & ſubſtantiæ & temperamenti eſt reuocatus. Sin natura coctum humorẽ quieſcere ſinit, tu moue ipſum, ſi natura mouere deberet, ac non mouet quidem, moue inquam, ſiue per medicamentum purgatorium, ſcilicet ſi purgandus humor aluo ſit uicinior, & viæ ad ipſam aluum ſint paratę. id quod eſt corpus fluidum eſſe, vt dicebat Hippocrates: ſiue per vomitorium, ſi in ventriculo fluitet, atque innatet: ſiue per medicamentum quod vrinam cieat, ſcilicet ſi humor ſit ſupra iecur, ac nõ admodũ ſit multus. Sub ſcribunt hæc doctrinæ magni Hippocratis, neque Galeno vel tantillum aduerſantur.

Nũc vero ad binas alias inflammationes, quæ ex genere ſunt carbonum, diuertamus. Hæ eiſdem fere indicationibus curationem

expostulant, quibus & exedens herpes. scilicet vt vlcus qua parte est crustosum, vehementibus siccetur medicamentis, at tanto mitioribus quidem, quanto minus ima petit, ac depascit. Verum per ambitum crustosæ partis apponantur quæ refrigerent, siccentq́;. Globuli igitur & Andronis, & Pasionis, & Polyidæ soluantur, non ex passo quidem neque ex vino neque ex posca, sed ex aqua vel ex succis siue sereos, siue plantaginis, siue solani. In ambitu autem vel eædem herbæ contusæ apponantur, vel earundem succi, vel etiam cataplasma ex erui farina, & aceto mulso. Verum cum absoluerimus curationes omnium solutionum continuitatis, quæ contingere solent in hoc morbi genere, nunc curationem instituamus vnitæ solutionis. Dixeramus superius, aliquando in hoc morbo euenire, ut per vlcera glandis penis & præputii, ita inuicem coalescant, ut nullo pacto diuelli queant, & eo maxime si tumet penis. Quamobrem primum particulam tepidis, quò tumor remittatur, foueri oportet: dehinc pinguibus irrigari, vt renitentia subsidat, & vlcuscula de integro suppurentur. Interueniente enim pure, vnitæ partes ab inuicem separantur. Hic profecto curationis modus vnitam solutionem sanat, promouet autem continuitatis solutio-

nem. Alius vero curandi morbus est, vt citra puris generationem partes præter naturam vnitæ, scalpro separẽtur. Atqui nihilominus particulam affectam fotibus tepidis, irrigationibus, & illitionibus præparare oportet. Id quod neque citra prouocationem vlceris assequi licet. Nũc ad Oedema transeundum. Tumorem hunc per binas causas, a' quibus prodit, duplicem esse dicebamus, flatuosum vnum, alterum pituitosum. Ille in his qui ex aqua intercutem male habent, vel in tabe, vel in alio malo habitu in cruribus & pedibus oriri solet, potiusq́ symptoma, quã morbus debet appellari. Quamobrem de ipso nunc agendum non est. Verum oedema quod fluxio pepererit pituitæ, in hunc modũ mea sententia curari debet. Pituita vel concreta est, qualis in vetere œdemate esse solet, uel liquida. si concreta, prius liquari debet dehinc & digeri et siccari, & repelli. Liquatur pingui, ac leui frictione, & tepidis lotionibus, fotibusq́. Digeritur per ea, quæ caliditatẽ tenuẽ habẽt, quale est lixiuium, magis uero etiam si sulphuris sit particeps. digeritur etiam noua spõgia adligata. Siccatur & per nitrum, & aphronitrum, & alumen si lixiuio sint adiecta. Repellitur autem per vincula, si de inferioribus ad superiora, quemadmodũ in fracturis, de-

ducantur. At si liquida sit pituita, non tanta medicamentorum ui opus habet. sed satis erit noua spongia ex aqua lixina & aceto ap posita, & adligata. Sēper vero mollitudinis, & duriciei corporum habenda ratio. nam mollioribus mitiora, durioribus vehemētio ra medicamenta sunt ex usu. Iam de Scirrhis vltimo loco agendum. Duplices hi sunt, sensu præditi, & carentes sensu. Qui sensu carēt, carent & spe sanitatis, nihil enim, cui sanitas inniti ac super extrui posit, habent. Quis enim marmori vel gypso spiritum uitalem inspiret? De hoc igitur frustra laborandum non est. Alter uero, quia durus est, remollitionem, quia res præternaturalis est, exolutionē poscit. Remollitionem ex medullis & adipibus comparabis. in medullis præstantissima est ceruina, dehinc vitulina. in adipibus, anserinus, in genere uolatilium, in quadrupedum genere leoninus: post hos in uolatilium adipibus gallinaceus, in quadrupedum pardi adeps: dehinc vero ursinus, & taurinus. His igitur pinguibus, uel horum aliquo scirrhus illinitor. Illud vero seligitor quod scirrho & naturali corporis vel mollitudini, vel duritiei idonea proportione correspōdet. Quòd si ui maiore uti oportet, aliquid ex malacticis adiicitor: talia autem sunt quæ sub sole fundi

possunt, scilicet ammoniacum, bdellium, myrrha, opoponax. Miscentur hęc aduersus scirrhos pinguibus, scilicet oleis, adipibus, & medullis, quò simul tumor, & remolliatur, & in halitum digeratur. Verum si durities probè sit remollita, possunt ex solo aceto & solui, & illiniri. Atqui si durus tumor nerueam musculi partem uel articulum aliquem obsideat, tũc maiore ui remollientium, & digerentium vti est opus. Primum igitur tumor ille durus pingui perfusione præparetur, pingue illud oleũ tenue esto, quale est sabinum, uel id in quo viride anethum sit incoctum, vel origanum, uel serpillum. dehinc membrum denso linteo opertum ex ignito lapide pyrite, aceto acerrimo super asperso suffiatur. interea membrũ sese inflectat, erigat, nullum motum non tentet. ad hunc enim modum commodè liquescit tumor. dehinc vero apposito aliquo ex medicamentis, quorum superius fecimus mẽtionem, discutitur atque euanescit.

Dicebamus supra cum de abscessu agebatur, quòd si materia abscessus inguinum, uel pudendorum ita naturam superet, ut ipsa materia retrocedat, & per corpus spargatur vniuersum, Viscera & reliquæ corporis partes hoc contagio morbi gallici inficiuntur. De hoc igitur inquinamento nunc agendum.

Quamobrē si delitescente abscessu scapulæ ingrauescant, si iugula & summi humeri dolitent, ingruit suspitio non contemnenda gallicum morbum iam totum corpus occupasse. Quod si præterea fauces rubeant, tumeantq;, iam non suspitio solum instat, sed certa fides, certus euentus rei. Grauitas igitur scapularum, quæ ex genere est lassitudinum, & faucium rubor & tumor, & iugulorum dolor, corpus excrementosum esse ostendunt. Quamobrem consideranda est præterita viuendi ratio hominis laborātis, in cibis, in potionibus, in ocio, in labore, in animi affectibus, in vigiliis, in somno, in corporis excrementis, siue præter consuetudinem uel expurgatis, vel retentis, vel etiam secundum morem excretis. Quæ omnia si corpus excremētosum esse ostendunt, spectandæ vrinæ certissimum quidem indicium eorum excrementorum, quæ intus sunt in venis. Insuper habenda est ratio temperaturæ præsentis, siue sit naturalis, siue sit acquisita, ætatis, habitus, & qualitatis aeris ambientis: quæ unà cum vrinis indicabunt, qualia & quæ sint corporis excrementa, Num scilicet ex genere bilis vtriusq;, an ex genere pituitæ, item num tenuia, num uero crassa, num etiam glutinosa, an glutinositate carentia. Cruda autem esse nemo

est qui ambigat. Non enim morbi promouẽtur à cocta materia, sed à cruda. Languens per ætatem uigeat, habitu gracili & hirto, aer ambiens sit calidus siccusq́;, tempus uero æstiuum. urina sit abunde flaua, pauca, tenuis, & acer valde, nihil continens. Ex his liquet materiam esse bilem flauam, calidam, tenuemq́; & acrem. Hic nimirum omni ratione, idest per viuendi rationem, & per medicamenta postulat se refrigerari, & humectari. Versetur igitur in aere frigido humidoq́;, irã, uigilias, & labores uitet, ac sicut singulis diebus cibũ capit, ita & communia excernat excrementa, stercora, lotiaq́;. Quod vero natura non fecerit, tu potionibus, & his quæ mandi possunt, & sublutionibus, & glãdibus extimulato. Cibi frigidi sunto humidiq́;. panes primum ex triticea farina bene munda cum modico fermento, modicè cocti, sine salibus. uescatur frigidis holeribus, ptissana hordeacea cum oleo, aceto, & sale non immodicis. Nam illud quidem si modum excesserit, cibis supernatat, & nidorulentas eructationes mouet. acetum vero si immodicum sit, ptissanam acescere facit, quod vitium sibi ferè est peculiare. sales autẽ immodici siccant nimis, nimisq́; adstringunt. Vescatur & saxatilibus piscibus, qui ex infirmo aceto, vel ex vnæ acerbæ succo condian-

tur. Bellaria sunto lactucæ cauli, capita papaueri albi, intubi, sem. melonum & coriandrorum & cucurbitæ & melones, omnia ex candidissimo sacchare condita. Vinum album esto, tenue, & aquosum, minime uetus. Nunc vero ad medicamenta descendamus. In medicamentis ea refrigerant & humectāt, de quibus supra cum pudendorum & inguinum phlegmones curationem tractabamus: eadem quia etiam bonam aluum faciebant, huic nostro negotio inseruient, conferentq́ʒ. Idonea etiam erūt quæ ex rosis, quæq́ʒ ex uiolis & sacchare apparantur: Immo & illa confectio, quam διὰ ῥόδων Græci uocant, necnon ea, quæ à tribus sandalis nomen est adepta. Interim vero dum per hanc uiuendi formam & per hæc & eis similia corpus & humores immutantur, vrinæ spectentur diebus singulis. Quæ cum prius essent admodum flauæ, & tenues, & valde acres, nihilq́ʒ in sese haberent, & paucæ essent, nunc maiore copia mingantur cum substantia nonnihil crassiore, minus acri, colore hebetiore, cum quadam tenui nubecula inæquali, & rubra. Hæc vbi primum apparent, indicia sunt obscuræ cuiusdam coctionis. Tu nihilominus prædictorum medicamentorum vel similium vsum non desere, sed numero dierum & syruporum spreto, uri

nas,

nas, quæ tibi tandem exactam excrementorum coctionem ostendent, obseruato. Hæ autem, ubi mediocritatem fuerint assequutæ in substantia, in quantitate, & colore, & nubecula, quæ aliás rubra erat, & inæqualis, & tenuis, nunc modice crassa apparet, albaq́, & lenis, & æqualis: spectato, quó natura tentans excrementorum purgationem, ea ipsa excremēta inclinet, num scilicet ad uesicam, num ad os ventriculi vomitum factura, num vero ad aluū, num ad cutē, vel pustulas, (id quod tamen uix accidere posse crediderim, si affatim cocta sunt excremēta), vel sudores euocatura. Quicquid autem horum tentet, tu eius operi inseruito, & opitulator. Nam undecunque natura natura repit &c. Si igitur moueat ad uesicam, medicamentis quæ urinam cieant admisceto, scilicet vel erysimum, vel asarum, vel calamum aromaticum, vel origanum, vel thymum, vel pulegium, vel thymbram, vel aliud ex cōsimilibus potestate: Sin ad os ventriculi, fauces vel digitis vel penna oleo madente stimulato, sit vero vel nardinū, vel cyprinum, vel irinum: Verum si ad cutē: tu ipsam rarefacientibus, & detergentibus, præparato. rarefacies leuibus frictionibus ex pingui aliquo, quod tenue sit, quale est oleū sabinum, chamæmelinum, & anethinum: qui-

bus ſi mel addideris, ſimul & rareſacies, & de tergebis. adduc uero magis, ſi addideris Terebinthinam, uel oleũ abiegnum. Quod ſi adhuc vehementius detergere & euocare uolueris, cum oportunis pulueribus perfrica-to. Tales ſunt oſtrearum & bucinarũ & pur-purarum teſtæ in tenuẽ pollinẽ redactæ. Sul phur vero hac facultate, ita excellit, ut cum vetere oleo, uel melle, vel terebinthina ſcabies & lepras. & lichenas non infrequenter ſanet eiuſcemodi enim affectus abſtergit, materie-rum autem ipſarum nihil pellit in ima corpo ris, id quod ex eiuſce generis medicamentis non pauca facere conſueuere. Eadem pollent poteſtate ſales uſti, & nitrum, & aphronitrũ, & ſpuma nitri. Atqui alcyonia omnia deter gunt, & excutiunt quidem, aſperitatem enim omnia in ſeſe habent. verum illud quod aſpe rum nuncupatur, leue quidem eſt in ſuperfi-cie, aſperum tamen eſt intus, calidiſſimum ve ro eſt omnium, ut etiam exurere pilos queat. quocirca aliis mitioribus vtimur aduerſus lepras, & uitiligines, & ſcabies, & lichenas. ſed aſperum alcyonium cutem non ſolum detergit, uerum etiam abradit, ulceratq́. mile-ſium vero alcyonium, quod uermibus perſi-mile eſt figura, & colore rubens, molle eſt con ſiſtentia, & omnium tenuiſſimum. quocirca

ipso usto cum pingui aliquo, ad cutem detergendam, & superfluitates euocandas vti possumus magna securitate. Tu uero pro quantitate & modo substantiæ humoris euocandi mitioribus & uehementioribus uti potes. Verum interim, dum cutis apparatur, potionibus et medicamentis quæ manduntur, aliqua sunt admiscenda ex his, quæ sudores mouēt: cuiusmodi sunt cyminum, anisum, serpyllum, polium, sisymbrium, costus, dictamum, & quæcunq; alia impetu sui caloris ad cutem pellunt. Quòd si natura ad aluum mouet, tu medicamentis purgatoriis, quę bilem flauam purgent, opitulator. Sunt vero ex simplicibus coma Absinthii, cuius decoctum & infusum dantur ab vnciis quinq; ad octo, pulueris ipsius à drachmis duabus ad tres, succi à drachmis tribus ad quatuor. Item Rosæ, quarum succus cum sacchare ab uncia una usque ad duas propinatur. syrupus autem factus cum succo, ab vnciis duabus usque ad quinq;. Itē & Violæ. quarum decoctum & infusum datur ab unciis quatuor ad octo, succus vero ab uncia una usque ad duas, syrupus autem ab unciis duabus usque ad quatuor, conditū uero ab vncia una & semisse usque ad tres. Manna præterea, quæ datur à drachmis sex usque ad quindecim. Adhuc uero & Myro-

balani lutei, qui triti dantur à drachmis duabus vsque ad quinq;, eorum vero infusum à drachmis quinq; usque ad uiginti. Sũt præterea & Tamarindi, qui dantur ab unciis duabus usque ad quinque. Quin & Lactis serũ, quod ab unciis sex ad libram propinatur. Hæc uero exiguam uim habent: Maiorem Rha barbaricum, cuius infusum datur à drachmis duabus & semisse usq; ad decẽ, eius vero contusum ab drachma una ad quatuor: Adhuc vero maiorem Scãmonium, quod à granis quinq; vsque ad duodecim dari potest. In cõpositis Electuarium de Psyllio, Electuariũ Rosatum Mesues. Electuariũ Diacidoniten, Infusio rosarum, quam Syrupum rosatum solutiuum uocant, et Electuariũ succi rosarum Nicolai. Habita igitur ratione temperaturæ, & ætatis, & habitus, & morum hominis laborantis, insuper & qualitatis aeris ambientis, & temporis anni, & status cæli, nec non humorum quantitatis, adhuc vero & loci, de quo sunt trahendi, medicamenta tibi siue simplicia, siue composita seligito. Verum si exuperat pituita, cruda est illa quidem in morbi initio, sicut de flaua bile dicebamus. Est igitur vel aquosa nimis seri instar, vel crassa, vel etiã glutinosa. Illa calefieri postulat, quò inter calefaciendum, resoluta aquea sui parte, resi-

duum ad substantiæ mediocritaten reducatur; Hæc non calefieri solum, verum & deter geri, & secari, diuidiq́. Calefaciunt, sicut de re frigerantibus dicebamus, & oportuna viuendi ratio, & medicamenta, siue mansa, siue epota, siue apposita. Statuamus igitur mulierem adolescentulam, colore candidam, pinguem, tactu mollem, glabram, ocio indulgẽtem, medio hyeme & eodem frigido, euanescente abs scessu vel pudendorum vel inguinum, senlisse in scapulis grauitatem, summis humeris, & iugulis indoluisse, uixq́ præ rumore faucium deglutire, & iam cæpisse raucescere. quis vltrò hanc morbo gallico inquinatam esse dubitabit? nemo quidem. His signis apparentibus ego sanè ipsam & morbo gallico inquinatam, præterea per sexum, per ætatem, colorem, pinguitudinem, tactus mollitiem, cutis leuitatem, demum per ocium, cui indulsit, etiam excrementosam esse coniectabor. Quòd si præterea meierit aquosum, tenue, nihil in sese vel sedimenti, vel suspensi, vel nubeculæ continens: iam non solum & morbo gallico inquinatam, & excrementosam esse, sed etiam oculata fide credidero, in ea serosam exuberare pituitam. sin vrina alba sit & crassa, & contineat vel nubeculam, vel rem suspensam crassam, obscurã, vix solubilem: opinabor pitui

tam crassam & viscidam exuberare. ambæ, quia crudæ sunt, coctionem indicant: illa per vnicam calefaciendi facultatem: hęc per hanc ipsam, & per facultatem detergendi, scilicet per ea, quę suapte natura caliditatem acredini associatam habuere. In ratione victus, sexus, temperatura, & mores, non calefacientium sed frigidorum vsum indicant. In morbis enim, quæ consueta sunt, qualia sunt seruari postulant, vt quæ sunt per naturam. seruantur autem omnia per sui similia, sicut per sui contraria submouentur. Quamobrem cum hæc languens per sexum, et temperaturam, & mores frigida sit, refrigerationem exposcit: at per humorem exuberantem, idest per pituitam, & per ætatem, & per qualitatem aeris ambientis, & per anni tempus, et cæli statum, se insigniter calefieri indicabit. Spectet igitur victus ratio ad calidum, sed tanto minus, quãto eadem indicatio sexui, temperamento naturali, & moribus languentis aduersatur. Cũ igitur paria sint numero, quæ in victus ratione refrigerationem cum his, quæ calefactionem indicant, mediocritas inter calfaciendum & frigefaciendum seruanda venit. Quamobrem omnia ad mediocritatem spectent, Domus, in qua habitat, cibi, & potus, exercitia, somni, animi affectus, nec non & quæ con-

ſueta ſunt ſingulis diebus expurgari, ſcilicet ſtercora, vrinæ, & quæcunq; per cutem digeruntur. Ad hunc enim ſcopum intentus poteris omnia facile per teipſum reperire. Pariter vero & medicamenta ad temperatam caliditatem ſpectent, videlicet quæ ſorbentur, quę deuorantur, & quæ exterius apponuntur. Nunc vero modicam caliditatem habent, vrticæ ſemen & folia, anagallides vtræq;, dulces amygdalæ, glycyrhizæ radix, oleæ radix, & ipſius maturus fructus, Eryngium, cicerbita ſicca, & iuncus odoratus, uulgo ſquinanthum vocāt. Potes horum aliqua & alia ſimilis facultatis ex aqua coquere, ſacchar decocto addere, adhuc vero & paſſulas, & myxaria, vt ſimul cum moderata calefctione aluus leniatur, & id languenti mulieri propinare. potes item potionē moderatæ caliditatis ex ſimplicibus contrariarum facultatum, ſcilicet calidarum & frigidarum conficere, cui ſi aliqua addideris quæ bonam aluum faciant, ſicut paſſulas, glycyrhizam, et palmulas, nihil vlterius in huiuſcemodi excrementoſo affectu poteris deſiderare. Hac methodo Ioannes Meſue ſuum ſyrupum, quem acetoſum diarodon appellauit, et ſyrupum de hyſſopo cōpoſuit, qui in hoc genere excrementorum ſunt peropportuni, ad quorum exemplum poteris alios tibi

comparare. In his vero quæ mandi possunt, ex vsu essent conseruæ boraginis, & buglossi, item mel rosatum cum foliis. Nostro autem proposito conueniret confectionem quæ à rosis Diarodō appellatur cum pari portione aromatici rosati, commiscere. Hæc enim iuuare possunt crudæ pituitæ coctionem, nec possunt immodicum calorem excitare. Viscera vero, quorum vires necessariæ sunt succis cō-coquendis, hoc est ventriculus & iecur, cum moderatè calidis, modiceq; adstringentibus foueri possunt. hoc est cum absinthii coma, et sicca menta æquis portionibus, addita amborum quantitate ex rosis siccis. Hæc super tegula subignita calefiant, atque interim aspergantur vino tenui, odoro, & moderatè adstringente, & illis ipsis visceribus apponantur. Interea dum hæc aguntur, numerum dierum, quibus illis medicamentis usus fueris, minime computato, id quod faciunt pleriq; nostrates medici, & nihilominus apud rudem vulgum sunt illustres: sed vrinas per singulos dies contemplator, quæ vbi tandem mediocritatem habuerint, prout decet in exuberantia pituitæ, scilicet in modo substantiæ & in colore, & in his quæ continentur, purgationis iam quidem instat tempus. Quamobrem obseruato quò natura hunc pituitosum suc-

cum expurgatura dirigat, atque inclinet, scili cet, vt de bile flaua dicebamus, num ad os ventriculi, num ad aluum, num ad vesicam, num vero ad cutem. & ad quancunque harum partium mouerit, ipsam iuuato, vt superius didicisti. Nunc igitur de vomitu, de cute preparanda, & sudoribus euocandis, deque cienda vrina, nihil differemus, cum superius de his satis abundè dixerimus. Verum purgationem per aluum non licet silentio præterire. quoniam pro ratione purgandi humoris opus est medicamenta seligere. Purgant enim hæc bilem flauam, hæc pituitam tantum, hæc vero melancholiam, nec desunt quæ bina humorum genera, quæ vè omnia simul purgent. Trahunt enim pituitam in myrrobalanis, Cebuli, qui triti dantur à drachmis duabus ad quatuor. eorum vero infusum à quatuor drachmis usque ad decem, Item Emblici, & pariter Bellirici, qui triti exhibenur à drachma vna ad tres. infusum vero eorum ab drachmis tribus ad sex. Adhuc Hyssopus hortensis & montanus, quorū decoctio datur à drachmis quinque ad decem. puluis à duabus drachmis ad quatuor. & hæc quidem facilicer: Maiore autem vi Turbith, Is enim in puluerem redactus datur à drachma vna ad duas, eius vero decoctum à drachmis duabus ad qua-

tuor. Præterea & Agaricus, cuius puluis dari potest a drachma vna ad duas, decoctio à drachmis duabus ad quinq;. Adhuc vero multo maiore ui purgat Agrestis cucurbita, quã Græci κολοκυνθίδα appellant, cuius substantia datur à caractis sex vsque ad decem, floris vero ipsius à drachma vna ad duas. Modus vero reliquorum dicetur paulo inferius cum de purgatione agemus humorum diuersorum. Præterea & Tithymalus, & Elateriũ, & granum Gnidiũ, & Cartami semen. Hæc de medicamentis simplicibus quę ducunt pituitam.

In cõpositis Picra Galeni simplicior primas habet, quia cum facilitate trahit pituitã, & humiditates crudas in visceribus attenuat & detergit & concoquit, immo & resoluit, flatus item discutit, & viscerum robur auget. Atqui purgat vehementius eundem humorẽ Hiera Hermetis, & Archigenis, insuper & medicamentum ex Palmulis, διὰ φοινίκων vocant. Potes iam per teipsum siue simplicibus purgatoriis pituitæ vti, siue ex eisdem composita comparare, siue vti compositis aliorũ, modo indicationes sumas cum ab humoris purgandi modo & substantia, tum à loco in quo residet, tum vero à viribus, & temperamẽto, & habitu, & ætate hominis laborantis, item à regione, & aeris qualitate, anni tempo

re &c. eadem vero tibi etiam modum medicamenti porrigendi, & temporis occaſionem indicabunt. Verum affectus etiam hominis purgandi in purgationibus ipſis iuris nonnihil habet. Aliqui enim ita affecti ſunt, vt purgatoriam potionem ſorbere nequeant, pillulas autem facile poſsint deglutire, uel etiam craſsiores bolos. aliqui neque illud, neque hoc faciant, ſed ſolidiora ſacchare operta mandāt, deuorentq́. Tu ergo taliter affectorum habeto rationem, & pro ipſorum affectu medicamenta componito, ac ſuppeditato. Tempus vero iam eſt ut de exuberante melancholia diſſeramus. Languens igitur iuuenis eſto bene habitus, colore per naturam flauus, modice hirtus, venas habeto latas. arteriarum pulſus per ſanitatem magnos & fortes, modice celeres & frequentes, non molles non etiam duros: nunc vero paruos, infirmos, ſegnesq́, & raros, immo iam etiā nonnihil duros. ſit nunc præter conſuetudinem aluo aſtricta, ſicca admodum deiiciat, & nidorulēta, et nigra. mingat tenuia, pellucida, acria, nihil in ſe habentia vel ſedimenti, vel ſuſpenſi, vel nubis. Hic inquam medio vere, & eodem temperato, ex deliteſcente inguinum vel pudendorum abſceſſu grauitatem in ſcapulis iam aliquandiu ſentire cœperit, indoluerit ſummis

humeris, iugulis, & sincipite, tumores duri sincipit occuparint, hi ita inhæreant, vt caluariæ impacti esse uideantur. Nos ex delitescentia abscessus inguinum, & scapularum grauitate, ex dolore in summis humeris, & iugulis, & sincipite, & ex tumoribus duris caluariæ hærentibus ac ferè impactis, hominem opinabimur gallico morbo laborare. Verum ex hominis ætate, & habitu, & colore naturali, & temporis anni temperie, ad hæc ex pilorum mediocritate, venarum amplitudine, pulsuũ naturalium bonitate, præsentium vero paruitate, imbecillitate, duritie, ac segnitie: opinabimur non solùm gallico morbo laborare, sed etiam admodum & periculoso & sæuo. In morbis enim magis periclitãtur quicunq; naturæ, ætati &c. Atqui ex aluo præter morem astricta, ex stercoribus siccis, tetris, ac nidorulentis, Item ex vrinarum tenuitate, perspicuitate, & contentorum caritate, non dubitamus melancholiam exuberare, & eandem per vstionem a sui generis mediocritate recessisse. Ad mediocritatem igitur per sui contraria reduci debet. dehinc purgari. Contraria sunt humiditas & frigiditas moderatæ; dicimus moderatæ, quoniam hic languens per naturalem temperaturam, ætatem, perq; corporis habitum naturalem, nulla eget mutatio

ne, sed sui tutela tantum, sed per humorem vstum, quo immodicè est refertus, postulat et frigefieri, & humectari: tantum scilicet, quantum à mediocritate bilis, succus hic declinauit. Hæc vero & per viuendi rationem, & per medicamenta quæri debent. Verum quoniam de his in ea parte, in qua de curatione calidæ præternaturalis intemperaturæ, & in curatione, siue præ seruatione, quæ fit per purgationē bilis flauæ, satis loquuti sumus: nunc opus non est vt de victus ratione vel de medicamentis, quę bilem vstam ad bilis mediocritatem reuocant, disseramus. Sed nūc illud tantum debemus obseruare, vt tāto frigidioribus, & humidioribus victu & medicamentis vtamur, quanto bilis vsta, flaua bile calidior est sicciorq́ꝫ. Vrinæ vero sæpissimè contemplandæ. Hæ vbi mediocritatem prout licet in atræ bilis excessu adeptæ fuerint, in colore, in modo substantiæ, & in contentis: tunc statim purgationis ineunda ratio, & sedulo obseruanda est naturæ inclinatio ac propensio. Verum si natura succum hunc, siue ad cutem, siue ad uesicam dirigat, quomodo sibi sit opitulandum, superius, quantum negotio expediebat, dictum fuit, nec opus nunc est vt eadem vel similia repetamus. Atqui si succum hunc ad os ventriculi moueat, idest si vomi-

tionem attentet, tametsi dixerimus quomodo vomitio sit proritanda, nihilominus huic tanto affectui, & naturæ hominis admodum contumaci, nostra quidem sentētia, satisfactū non est. Extremis enim morbis extrema remedia sunt ex usu. Quocirca ad Elleborum confugiendum esse arbitramur. potest enim elleborus corpora permutare, temperaturam corrigere, & eandem iuniorem & fortionem reddere. Verum non omnia hominus corpora medicationem per elleborum ferre possunt. sed uiri quidem magis quàm mulieres, & ex his ipsis quidem, qui per habitum sunt fortiores. Quamobrem qui effœminati sunt, & qui admodum sunt habitu pingues, vel etiam exiles, quiq; pectore sunt excarni, & longo collo, puerinq;, & senes, & qui admodum frigido sunt temperamento, quiq; bene habent, & sanguine abundant, & qui difficulter vomunt, tandem vero & qui animo sunt pusilli, nequeunt citra periculum ellebori vsum ferre. Vtendi vro tempus oportunum ver, dehinc autumnus: incōmoda sunt æstas & hiems, nisi magna vrget necessitas. Quocirca vbi vrget necessitas per elleborum minore noxa curari possunt hieme, qui admodum calido sunt temperamento, æstate vero senes. Cœli status oportunior iucundus, sere-

nus, calidusq́. Temporis occasio in morbis qui intermittunt, est ipsa morbi intermissio & quies. vbi vero nulla sit morbi intermissio, quæuis temporis occasio admitti potest. Atqui in quartanis, & in destillationibus ad intestina, ipsummet inuasionis tempus. Verum, quoniam in hac ratione medendi per elleborum aliquod incommoda solent accidere, scilicet vellicationes ventriculi, animi defectus, & conuulsiones: aliquibus remediis hoc genus medendi præoccupare est opus. Pro ventriculi vellicatione, aquam calidam, et frigidā prius parare oportet, & hyssopi decoctum, vel mellis, vel rutæ, vel pulegii. Pro defectione animi, acetum, poma, panem calidum, vinum, tostas auiculas. Pro cōuulsione, oleū commune, sicyonium, sales, chalbanem, castorium, cyprinum oleum, vel narcissinū, vel irinum, pennas, sternutatoria, varias cucurbitulas, vehiculum, lecticam cum molli stragulo, præterea & clysterem. Atqui optimum elleborum nosse oportet, quò nostrū opus fœlix sit & faustum, nec frustra laboremus, hominemq́ inaniter torqueamus. Festucas igitur admodum habeto multas, pendentes ab radice vna, easdem vero distentas paruasq́. quæ nec radices quidem habeant, nec in acutum desinant, caudæ muris instar,

Albus, intus cādidior, foris pallidior: Niger, parte interna candidus, externa niger, plenus sit vterq; & carnosus, vterq; friabilis, in fractione fumidum quiddam emittant, non puluerem, qui enim puluerem ædunt, sapiunt vetustatem, sit vterq; primum inter mandendum dulcis quodammodo, deinde modice acer, postremo feruidus, & multam saliuam proliciat. vere uellantur, radice adduc prægnante. Hæc de ellebori bonitate. Verum quoniam nō omnes qui elleborum sunt sumpturi, ad ipsius purgationē probe sunt comparati, sed aliqui sunt, qui facilè quidem vomant, aliqui vero qui difficulter, & istos quidem antequàm ad elleborum ducantur, præparare oportet. At duplici ratione præparantur, vna per humectationem solidarum corporis partium, alia per vomitoria elleboro mitiora. Humectantur solidæ partes dupliciter, scilicet si pluri cibo, & quiete præoccupēt ellebori potionem. Iuxta illud, Ad elleboros qui non facile supra purgantur, &c. Qui igitur difficulter vomunt, & elleborum sunt sumpturi, per aliquot dies otio indulgeant, ne alimenta quibus solidæ partes humectari debent, per corporis motus liquescant, in halitum digerantur & euanescant. Interim vescantur pluri cibo, & omni medicamentosa

qua-

qualitate experte, acerba, acri, ſaluginoſa, deniq; & amara. deinceps mitioribus medicamentis vomitus proritetur. Sunto igitur medicamenta non acerba, non ſicca, ſed vel dulcia potius, uel acria. In his enim primas habēt raphanus, eruca, & vetus ſalſamentum: In illis autem ptiſſana cum melle, carnes pingues, & dulces amygdalæ, & ſemina cucumeris, & peponum melle macerata. In his vero, quę elixantur, non iuſcula ſolum ſorbere oportet, ſed totam ipſam molem & ſorbere & manducare, neque in mandendo diutius immorari. ad hunc enim modum minus in ventriculo conficiuntur, & facilius euomuntur. Vina ſunto dulcia, & actu tepida, quæ enim talia ſunt, in ventriculo fluitant, & ſumma petūt. Verum & hoc optimum fuerit vomitu proliciendo. ſumito decocti raphani, & aquæ in qua caricæ fuerint maceratæ, pares portiones, hæc tepida non exigua quantitate potanda porrigito ieiuno homini, ut euomat ante cibum, & ut euomere facilius à cibo poſſit. eſto vero raphanus acer valde. Hunc item in tenuia fruſtra ſecare potes, deinde integram noctem in aceto & melle macerare, poſtmodum multum ipſius deuorare, & per exigua temporis interualla nonnihil eius aceti mulſi ſuperſorbere. deinceps duas horas leniter in-

ambulare, poſtremo multa tepida aqua epota digitis vel penna oleo intincta vomitum proritare. Vbi vero per hæc ventriculum vomitionibus aſſueſeceris, tandem tres dies ſaltemà carnibus abſtineto, nec non ab aliis eduliis & potibus, quibus gignitur craſſus ſuccus. Hęc vero de pręparatione ad elleborum. Nunc de differẽtiis exhibendi agendum. Modus autem ſimplicior præbendi elleborum, qui potius apparatus ad elleborum dici debet, quàm modus ellebori exhibendi, eſt huiuſmodi. Sumuntur raphani, & ſtimulis arũdineis punguntur, poſtea optimi ellebori feſtucæ foraminibus illis infiguntur, in quibus vbi integram noctem manſerint, feſtucis amotis, raphanus in fruſtra ſecatur, & ex aceto mulſo deuoratur, dehinc languens ad duas horas uomitum proritet ſiue digitis ſiue penna. atqui obſeruandum eſt, nequa ellebori fruſtula in raphano relinquantur. ſunto autẽ ellebori feſtucæ à drachmis duabus ad ſex pro virium languentis ratione, & corporis apparatu. Superſunt tres alii modi prębendi elleborum. ſunt enim qui infuſum eius propinant, ſunt qui decoctum, ſunt vero etiam qui ſubſtantiam ipſius præbent, & horum ali qui forficibus ſectum, aliqui vero contuſum & cribratum. Qui in tenues partes ſectus

porrigitur, cito purgare incipit, ut in summa post horas binas, & citra multam vellicationem purgat vtranq; bilem & pituitam, & ipse quidem in spatio quatuor aut quinq; horarum, vomitione vnà cum humoribus expurgatus, finem purgationi imponit. Qui vero contusus & cribratus in tenuem pollinem est versus, tardè admodum opus purgandi inuadit, vt sæpe etiam vltra quatuor vel etiã quinq; horas auspicetur. Ducit & is omne genus bilis & pituitæ, & periculum conuulsionis affert, nec non immodicæ purgationis: at multo maiore vtilitate purgationem in longum profert. Datur infusum ellebori senibus & pueris, & his qui fluido sunt habitu, & qui morbo non admodum difficili detinentur. Oportet autẽ ellebori drachmas quinque ex aquæ pluuialis hemina media irrigare, sinere per tres dies, dehinc colare: vbi colaueris, & calefeceris, totum propinare: semper tamen animaduertere, vt modus infusi proportione respondeat uiribus ægrotantis, & quantitati, & substantiæ humoris expurgandi. Decoctum uero datur & illis & robustionibus quàm sint illi. apparatur autem in hunc modum. Sumuntur ellebori optimi vnciæ binæ, aquæ pluuialis hemina, in ea quinque dies maceratur, dehinc coquitur in mitioribus pru

nis ad tertiam aquæ partem, postea elleborus inter colandum exprimitur, decocto æqua pars despumati mellis adiicitur, postmodum ad mellis crassitudinem coquitur. datur sorbendum sub magni cochlearis mensura, vel ad summum cochlearium duûm. potest & cũ aqua calida, & cum alia sorbitione permisceri. Aeger vero prius vomitionibus insueuerit, sicut superius dictum fuit, ieiunus sit, præassumptos cibos probè coxerit, alui excremẽta siue sponte, siue per infusum clysterem deiecerit. Propinatus in hunc modum, neq; conuulsiones, neque contractiones, neque immodicam purgationem facit, efficitq; vt medicus, & languens de vlteriori irritatione meditentur: ut is sectum etiam porrigere, hic sumere nõ diffidat. Sectus autem elleborus, et his, qui maiore auxiliorum momento, maioreq; superfiuitatum excussione, quàm superiores opus habent, fortionibusq; & audacioribus, & his qui facilius uomunt, dandus. At contusus & tenuissimo cribro excussus, adhuc istis ipsis vel audacioribus, vel qui plus eiusce generis medicationi insueuere, est porrigendus. Sectus apparatur in hũc modum. sumuntur festucarum optimi ellebori drachmæ binæ, vel ad summum binæ cum dimidia, forficibus secantur in frustula selami magnitudine.

quod pulverulentũ est, ex linteo excutitur, ne languens suffocari periclitetur, nimis enim efficax. dehinc fragmenta tenuia detrahantur, suffocationẽ enim & hęc ipsa afferre possunt. residuum ubi in succum vel ptissanæ, vel halicę coxeris, edẽdũ porrigito. postmodũ ne qd ellebori vel in faucibus, uel in gula relinquatur, aliquid vel mulsæ aquæ, vel puræ potillato. Ea uero pars secti ellebori, quæ substantiam habet farinæ crassioris, ubi in mortario cõtusa fuerit, põdere drachmæ vnius & duorũ obolorum ad summum, cribrata tenuissimo cribro, & parte eius tenuissima detracta, datur ex halica, scilicet id quod est in ipsa solidius, pleniusq́ꝫ. Quod vero tenue est, iterum contundimus, & diligenter cribramus. dehinc ex melle præcocto & solidissimo in pillulas reformamus, et deglutiēdas porrigimus.

Mos vero est antiquorum his qui à potione huius medicamenti facile purgantur, aquã frigidam sorbendam dare, dehinc iubere vt olfaciant ad uirium consolationem, odorata. Dormiant, vel decumbant, vel statim duabus horis per quietẽ otientur, ne citius quàm decet medicamentum euomatur. post hæc autem moueri iubent. Vomituri primo caliditatem excipiunt in uentriculi ore, atque in gargareone, ipsis deinde os saliua perhume

ſcit. poſtea uero euomunt cibi aliquid & medicamenti unà cum pituita, poſthæc pituitam & bilem, atque aliquid medicamenti, deinceps bilem puram. ſæpe uero & uenter ſubducitur, ſingultiunt autem leuiter, & ſi tolerabilior ſit purgatio, & facies perrubeſcit. Quòd ſi purgatio faciliter cedit, facies probè coloratur, & ſingultus ceſſat. Verum enim vero ſi in media purgatione ſingultiunt, tu mulſam vel rutæ decoctum vel aquam tepidam propinato. purgatione expleta, lauator, cibũ præterea ſumito. Quòd ſi purgatio in longum proferatur, mulſam calidam ruta incocta ſorbendam dato, vel aquam oleo mixtam ὑδρέλαιον Græci vocant. dehinc penna oleo intincta vel cyprino, vel irino vomitionem proritato, & recumbens in penſili lectica dimouetor. Quòd ſi magna cum perturbatione ſuffocationis metus inſtet, infuſionis ellebori cyathos tres propinato, quam etiam paratam habere oportet. ſua enim qualitate purgationi opitulatur. Verum ſi neque hac potione ſuffocationis periculum amouetur, acerrimo clyſteri uacuato. Dato uero & ipſis chalbanes obolos tres, non ad uomitionem excitandam, ſed ad periculum ſuffocationis amouendum. Interim dum in penſili lectica nullo non tempore dimouetur, & dum pē

na vomitionem proritare non desinit, forti sternutatorio etiam uti præcipito. Mitescit autem singultus purgatione accedente, sicuti dictum fuit. Atqui si adhuc uehemens esse per seueret, sternutatoriis instato, & cucurbitulis vtitor secundum totam spinam, ac præsertim secundum magnas vertebras transuersi septi. Nam cucurbitulæ immorantes, os uentriculi ab singultu contractum, & quasi obliquatum dirigunt nõ infrequenter. Præterea partes extremas corporis uincito, cõtrectato, & in frigidam aquam demittito.

Verum quoniam ex purgatione per elleborum sæpe accidit ut crura & manus contrahantur, sunt hi quidem leniendi multa pinguitudine, multa insuper palpatione, fricatione & fotu non partium extremarum tantum, verum etiam & musculorum qui sunt in suris. Illinantur igitur oleo dulci, uel sicyonio, uel aliquo ex medicamentis quæ lassitudines sedant, ἄκοπα Græci appellant. Adiiciatur illitionibus castorium, & potandum porrigatur. Iuuat uero ipsos balneum in primis, si ipsius facultas suppetat: sin minus, solium. Totum igitur corpus, ac præsertim contractæ partes multo oleo dulci inungantur. aqua esto bene temperata ut in ea diutius immorari posiit, sic enim conuulsiones sedabuntur.

tuncq; statim panem in diluto uino macera-
tum languenti porrigito,uel immixto ex suc
co vuæ acerbæ & melle, ὀμφακόμελι uocant
exhibeto,scilicet si uehementer sit purgatus.
Quòd si à cibo calorem in ore uentriculi per
sentiscat, ὀμφακόμελι calida aqua temperatum
ægroto potandum porrgito:dehinc uero se-
cundo,si opus fuerit,ex aqua frigida tempe-
ratum.exinde uero alimenta sunto boni succi.
vina uero & tenuia & uetera. Hæc uero de
præparatione ellebori, & de modis exhiben
di satis sunto. superest nunc ut exponamus
q̄bus in morbis sit ex usu,q̄bus uero minime.

Elleborus igitur in diuturnis morbis, &
uehementibus est ex usu, & his qui ab aliis
medicamentis nihil opis suscepere,scilicet la-
borantibus aqua intercutem, elephanticis,
male habitis, iandiu resolutis, comitialibus
& melancholicis morbis,& arthriticis,& po
dagricis. Sed lōgum esset omnes morbos,qui
bus elleborus prodest, enarrare,nec præ co-
pia quis facile id præstare posset.At non mi-
nori utilitate morbi,quibus elleborus noce-
re posset,forent recensendi.In his sunt sangui
nis reiectatio,spiritus difficultas cum suffoca-
tionis metu,suspecta oculorum suffusio, affe-
ctus,qui ad caput tantum spectant,& horum
maxime qui per temporum interstitia cum

faciei rubore uiolentos dolores ferunt, præterea & ſuffocationes uterinæ, & frequentes animi defectiones, & vaſorum diſtentiones.

Iam de purgatione bilis atræ per uomitũ ſatis à nobis dictum nunc eſt. ſupereſt modo vt de purgatione per aluum eiuſcemodi humoris diſſeramus. Quamobrem ſi natura hunc humorem præcoctum ad aluum dirigat, ipſam iuuare oportet purgatoriis medicamentis, & eiſdem oportunis. Sunt vero oportuna quæcunque atram bilẽ reſpiciunt, & eius quantitatem, & locum unde promouetur, inſuper ægrotantis uires, ætatem, habitum &c. Multa vero ſunt cum ſimplicia tum compoſita medicamenta, quæ bilem atram purgant. In ſimplicibus Myrabalani indi, Lactis ſerum, Fumaria, ſiue Fumus terræ, Pulegium, Tragoriganũ, Parthenuiũ, Alyſſonque. Hæc uero imbecilliora & mitiora. Vehementiora autem Polypodium, trahit enim & pituitam. lapis Armenius, folia & folliculi Senæ. ſed folia ſunt efficatiora folliculis, Dicat Ioannes Meſue quicquid uelit, experientia contrarium probat. Experientia vero & ipſa docet, quòd præter atram bilem trahat ſecundo pituitam, grauem illam quidem, & nõ nihil acrem, vt inde pondera ſentiantur in imo uentre, & excitet tenaſmum ideſt inanẽ

cupiditatem egerendi. Hæc de simplicibus medicamentis quæ atram bilem ducunt. Qua vero arte ex simplicibus purgatoriis medicamentis composita conficiantur, paulò inferius ostendemus, quando de exuberantia diuersorum humorum disseremus. Nunc composita, quę atram bilem purgant, explicemus. In his sunt utræq; cõfectiones Hamech, pillulæ Indę, pillule de lapide Lazuli, pillulæ de lapide Armeno. Tu uero sumpta indicatione ab humoris & substantia & quantitate, & à loco unde purgari debet, & à languentis uiribus, ætate &c. quæ tibi medicamenti præscribunt quantitatem, utitor vel simplicibus, vel compositis prout lubet. huic enim arti innitens, errores & infamiam apud doctos declinabis, & conscientia rei bene ac fæliciter gestæ ex animo iubilabis.

Verum si non vnum tantum humorum genus exuberat, sed vel duo, vel simul omnia, scilicet vel bilis flaua cum pituita, vel eadem cum bile atra, vel cum atra bile pituita, vel hi humores omnes simul: tunc vel vno simplici purgatorio medicamento, quod singulis humoribus respondeat uti oportet, vel in vnũ simul diuersa commiscere.

In his autem quæ diuersos humores purgant, sunt Peplus, quem pharmacopolæ Esu

lam rotundam uocant,& Peplion. ambo autem quoniam paribus facultatibus constant, simul recensentur, Nam eorum semina,& aliquando unà cum germinibus siccata in umbra, contusaq; & cribrata, pondere scrupulorum quatuor data ex aqua mulsa, & super absorpta pauxilla quantitate aceti, post flauam bilem, bilem atram & pituitam ducunt, & disrumpunt flatus. quò fit ut affectibus flatuosis ꝓsint, q̃ initia sũt melãcholiæ. Pro sunt etiam diuturnis inflãmationibus lienis, uteri, & coli,& mollibus tumoribus imi ventris.

Polypodium atram bilem & pituitam purgat. datur radix eius pondere scrupulorum septem, vel minus prout vires ferũt. Verũ in diluta aqua mulsa prius macerari oportet. potest et super salsamentis abrasa ante prãdiũ mã ducari. Purgat uero mediocriter & citra lęsionẽ uel in iusculo gallinę uel in ptissana elixata.

Lapis Armenus atram bilem, & omnia quæ crassa & glutinosa sanguini commiscentur, purgat. quamobrem datur pondere scrupulorum quatuor, vel plus vel minus pro virium modo, melancholicis & elephanticis,& similibus.

Centaurium minus crassissimam bilem & mucores purgat. quocirca potandum datur decoctum ipsius coxendicis,& lienosis. sunto

autem centaurii ſcrupuli ſeptem, aquæ he-mina. Coquitur vero ad dimidium.

Colocynthis pituitam & bilem & muccores purgat. quare optimum medicamentum eſt omnibus morbis qui difficulter excutiuntur, & qui quodammodo ſunt ſcirrhoſi. Datur interioris partis ipſius quantitas duûm ſcrupulorum ex aquæ mulſæ cyathis duobus: imbecillioribus autem quantitas vnius tantum. Verum eligenda eſt quæ candida eſt & mollis: ſicca enim & nigricans, mala. atqui contunditor & leuigator diligenter. ſæpius uero cribrator. ipſa vero, cum vti volueris, in mortario omni cum diligentia ex aqua mulſa leuigator. Accidit enim vt vbi contuſa fuerit, antequàm irrigetur, tenuiſſima eſſe videatur, cum vero in mulſa maduerit, intumeat valde, adeo vt qui eam uiderit, non ſatis fuiſſe cribratam ſuſpicetur: quod ſi forte acciderit, hærent partes illæ quæ non probè ex mulſa fuerint leuigatæ, ventri aliquando, aliquando ori ipſius, ſed maxime quidem inuolutionibus inteſtinorum: quo fit ut per ſui acredinem & mordacem qualitatem vlcerent inteſtina, & inferant nerueas paſſiones, ſcilicet tormina & contractiones. Quamobrem opus eſt ipſam ſumma cum attentione ex mulſa aqua leuigare. Verum ſi mitius purgare uolueris,

magnam colocynthida aperito. vbi aperta fuerit, quicquid ſeminũ eſt, detrahito. dehinc repoſita in ipſa ſine ſeminibus lanuginoſa parte, ipſam impleto vel paſſo, vel vetere & dulci vino, ſicq́ ſinito diem & noctem irrigari. poſthæc vinum linteo percolatum, & calefactum, bibendum dato. optimè enim arquatos purgat, nec non eos, qui per ſumma corporis puſtulas habent liuidas, & eminentes.

Tithymalus omnis pituitam et bilē trahit. dantur vero ipſius ramuſculi uirides, immo & pauxillum in teſtaceo aliquo torrefacti, dehinc leuigati, & ad eum modum pondere ſcrupulorum quatuor trium uè in aqua cum farina cōmiſcentur & potantur. ſiccati enim ſunt infirmiores. Tu vero radicem eius tithymali qui Characias nũcupatur, vbi in vmbra ſiccaueris, cum uſus poſtulat, detractum corticem contuſum & cribratum pondere ſcrupulorũ quatuor in vino dulci & vetere integram diem & noctem maceratum, linteo percolato, poſtea nonnihil calefacito, & propinato. purgat id optime: ut ſint qui ipſo in omnibus, vt arcano remedio vtantur. Verum & Tithymali, qui iuxta aquam & in humidis locis, & ſyluoſis producitur, liquor probè & ſine noxa purgat, ſcilicet ſi farina vel ſicco pane leuigato excipiatur, deturq́ ad magnitudinem nu

cis auellanæ. Eius vero liquoris guttæ quatuor quinqueuè dantur ab aliquibus, vel caricis vel farina exceptæ. Atqui epotus, linguam & vicinas partes uehementer exulcerat, & ventriculum incendit.

Elateriũ bilẽ & pituitã purgat. datur obolis tribus cũ hemina media lactis nuper mulcti.

Granum Cnidium purgat humores aqueos, & serosos, purgat vero etiam moderatè bilem, & pituitam. habet autem qualitatem igneam, & peracutam. Datur pars interna granorum triginta, ubi eam cum farina contuseris, & cum vino confuseris. Verum si leuius purgare uolueris, dato grana vel viginti vel quindecim. A potione parum olei rosacei supersorbeto, scilicet ne fauces exurantur. at præstiterit leuigata ex melle cocto in pillulas conformare.

Agaricus purgat pituitam & bilem, at non acriter. Dantur huius drachmæ binæ cum aqua mulsa uel aceto mulso. & ori uentriculi per leuitatem, cuius gratia innatat, officit.

Thymus pituitam & bilem abunde & sine noxa purgat. Cõtundũtur corymbi ipsius, & cribrantur, dãturq; põdere drachmarum quatuor triumuè cum modico sale & posca.

Rapum terrę κυκλάμινον uocant gręci, admodum probè contusum & leuigatum pon-

dere à granis quindecim ad mediam drach-
mam cum posca propinatur. succi uero eius
à granis quindecim ad scrupulos quatuor. de
cocti vero radicis ab vncia vna ad quatuor.
Purgat id pituitam & bilem, & sudorem mo
uet. Eius autẽ proliciendi cum instat necessi
tas, medicamento epoto lãguens in operis na
turę auxiliũ decũbat, cooperiatur et foueatur.

Medicamenta simplicia recensuimus, quæ
sigillatim priuatos ac peculiares humores pur
gare possunt, & adiecimus mensuram aut pon
dus quibus singula porrigũtur: Vt inde sum
pto initio methodum idest uiam & rationem
apponamus, qua plura simul citra languentis
lęsionem possimus commiscere. Ad hęc vero
miscenda compellimur, cum non vnam hu-
moris speciem sed plures simul purgare opor
tet, nec suppetit medicamẽtũ simplex, ꝓ quod
id cõmodè & citra noxam exequi ualeamus.
tũcenim miscemus uel duo simul, vel tria, vel
etiam plura pro varietate humorum, qui pur
gari debent. Est & alia miscendorum medica
mentorum necessitas eiusmodi. Habent ferè
omnia medicamenta purgatoria insignem ali
quam qualitatem, per quam vel gustandi sen
sum, vel tangendi, vel odorandi, lędant. Ha-
rum vero singulis contraria admiscere opor-
tet, quò infestę illę qualitates vel de medio tol

lantur, vel minuantur, vel saltim fiant mitiores. Siquis igitur duos humores simul purgare velit, duo simplicia purgatoria medicamenta seligat, quorum alterutrum alterutro humori ex aduerso respõdeat. esto vero quãtitas vtriusq;, medietas vel ponderis vel mensuræ, sub quibus vtrunq; seorsim exhibebatur: sin tria sint miscenda, tertia pars eius, quod seorsim exhibebatur, admiscetor: sin quatuor, quarta pars singulorum: & hoc quidem, cum singuli humores æquo modo & exuberant, & egent purgatione. Vbi vero eorum aliquis cæteros quantitate excellit, sui medicamenti quantitas, cæterorum ac singulorum quantitatem ad proportionem opus est, vt excellat. Dehinc olidis & graue olentibus per suauia & odorata, amaris per dulcia, acribus per glutinosa, emplastica vocant, salsis per insulsa, acerbis per matura, astringentibus per laxantia, laxantibus per astringentia repugnato. Ad hunc igitur modum ex simplicibus purgatoriis medicamentis cõposita, put vsus, & tẽporis occasio postulabũt, apparato. Hęc de excremẽtorũ purgatione satis sunto.

Atqui solent vitiati humores post purgationem pro sua ipsorum natura prauas aliquas intemperies relinquere siue in corpore vniuerso, siue in præcipuis ipsius partibus, mem-

membris vè: quæ nisi per contraria amoueantur, de integro consimiles humores vel etiam deteriores generabunt congerentq́ue. Harum igitur singulas, singulis contrariis corrigere atque fugare oportet: calidas frigidis, frigidas calidis, humidis siccas, siccis humidas, & compositis compositas opponendum. At quousq́ue immutare oportet, naturalis temperatura si adhuc manet, indicabit. sin abiit naturalis, & alia ex consuetudine viuendi in ipsius locum subiit, hæc pariter atq́ue illa in morbis se tueri, atque seruari ostendet, cupietq́ue.

Verum dicebamus supra fieri aliquando vt ex præternaturalibus intemperaturis vna in aliam mutaretur, calida in frigidam, frigida in humidam, humida in siccam. statuamus igitur calidam intemperaturam, quam initiū morbi huius esse dicebamus, per improbam curationem tempore digerendis sanguine & spiritibus in frigidam degenerasse, hanc vero cruditatibus cumulandis humidam secum associasse, vt iam non frigida sit solum, sed frigida simul humidaq́ue, corpus quantum per humores congruebat, purgatum esse, scilicet vel per vrinas, vel sudorem, vel alui purgationem, vel vomitionem, etiam per elleborum si opus fuerit, demum adhuc frigidam & humidam intemperaturam in similaribus ac sim

plicibus partibus vna cum improba qualitate gallici morbi derelictam esse. quod remedium quæso ad hunc modum præparatũ magis conducibile quàm decoctum Indici ligni poterit reperiri? nullum ferè mea sententia. Indicum enim lignum calefaciendi & siccandi vires habet. Hæc sensus indicant. Siquidẽ decoctum ipsius ore retentum, os & fauces calefacit: gargarizatum in primis per acredinem saliuam prolicit, dehinc absumit, vt etiã affectui gulæ, quem Græci σιαλισμὸν vocant, opem ferat. subscribunt sapor amarus et acer, & odor non obscurus. Lignum hoc resinam exudat, cuius gratia remollit, maturat, digeritq́. vt inde quidem, pro corporum præparatione, & naturæ propensione, aliquando aluum lenire posit, aliquando vrinam, sudorem vero aliquando moueat, cieat vè. Nutrire autem sensibiliter posse haud crediderim, tametsi medici quidam non contemnendi id affirment. Quid enim Indicum lignum habet dulcedinis, quæ communis est omnium quæ nutrire possunt? sine qua nihil nutrit. quicquid enim nutrit, dulce est plus, minus vè. Quòd si quis dicat Indicum lignum particips esse dulcedinis, & ad proportionem ipsius nutrire posse: Nos statim linguam, quæ est gustus instrumentum, appellabimus. Ha-

bet enim potestatem quæ similia sunt, quæcꝫ dissimilia sunt discernendi: vt inde naturas rerum cognoscens, quæ familiaria sunt eligat, aliena vero respuat. Mirabor si vnum ex millibus per integram & inculpatam sanitatem quis inuenerit, qui gustato Indici ligni decocto meraco & sincero, se dulcedinem qualemcunqꝫ persentire affirmet. Hæc de viribus ipsius. nunc de eius bonitate.

Habet lignum Indicum suam bonitatem maxime ab ætate. Aetatem autem indicant grauitas, color, dēsitas, odor, et sapor. Demus igitur Indicę arbori ab sua radice excisę, sicut & cæteris lignis, humiditates quatuor. Vnam crudam & aqueam, temere per ipsam fluitantem, quam nuper excisa aliquandiu habet, seruatcꝫ. Alteram coctam, & per suum ipsius corpus singulis partibus distributam, & ferè substantiæ arboris assimilatā, atcꝫ vnitā. Habet tertiam, quæ substantifica pars est ipsius plantæ, cæteris partibus assimilatam iam, atque vnitam. Habet & quartam, quæ arboris partes mutuò continuat, & continuatas seruat. Prima humiditas ea est, quam nuperrimè terra per arboris radices est impartita. Secunda ea est, quam singulæ arboris partes pro similitudine, & conuenientia quam secum habent, maxime traxere ad sese, coxere, & ad sui

ſimilitudinem ferè permutauere, ſibiq́ʒ appoſuere. Tertia illa eſt, quæ nuper trahebatur, coquebatur, permutabatur & ſingulis partibus arboris apponebatur. iam vero eſt tracta, concocta, ad ſimilitudinem earum partium permutata, quibus antea apponebatur. & nūc quidem ſubſtantifica, & propria & naturalis eſt plantæ humiditas. Quarta vero, illa eſt humiditas, quæ ligni partes mutuo continuat, & continuatas tandiu ſeruat, quādiu lignum eſt lignum. Nunc vero ad proportionem harum humiditatum, demus Indico ligno ætates. Aetatem quidem puerilem, quoad ſuæ radici hęret, & ab ea cibum capit. Adoleſcentiā, ligno nuper à ſuo trunco exciſo, in qua tandiu verſetur, quàm diu viride eſt, & humiditatem illam ſeruat crudam aqueam vè. hæc quidem illa eſt humiditas, quam viride lignū igni appoſitum ea parte qua exciſum vel ſectum vel fractum eſt, multo cum ſtepitu ac ſtridore emittit euomitq́ʒ. Iuuētutem demus ligno, quando abſumpta aquea humiditate, retinet coctam illam humiditatem, quæ ferè eſt ſubſtantiæ ligni aſſimilata, atque unita. Virilem ætatem, ſiue conſiſtentem, ſiue ætatis vigorem, liceat enim illam appellare prout cuiq́ʒ placet, demus ligno, quando abſumpta iam humiditate illa cocta, & ferè aſſimilata,

atque unita, suam substantificam humiditatē integram & illæsam seruat. Demus vero senectam, quando absumpta penè substãtifica humiditae, lignum euanidum, & cariosum esse incipit. Aetatem vero decrepitam, quando iã temporis diuturnitate, in puluerē redigitur, & iam propè est vt desinat esse lignum.

Indicum igitur lignum optimum est & tandiu esse perseuerat, quàm diu per ætatem viget, florem id ætatis vocant. tunc enim maxime densum, maximeq; ponderosum est, vt lignum ex sui ipsius substantia, non ex aliena humiditate esse potest. tuncq; maxime est per saporem acre, maximeq; subamarum. amaror enim, qui antea per acerbitatem vigebat, nūc mitescit coctione, acredo autem exacuitur & inualescit. nam caliditas quæ antea sub humiditatibus obscura erat, nunc prioribus illis duabus absumptis, detecta, ligni acredinem auget, minuit amarorem, & pinguitudinem ad ligni superficiem pellit, & in resinã cogit: vt etiam nunc magis resinosum esse videatur & sit, et eandem ob causam magis sit odorum luteumq;. Bonū vero est, quod in ætate est iuuentutis, nonnihil tamen infirmatum sub humiditate, quæ nondum suum finem & complementū est adepta. Nec caret bonitate, quod in ætate est adolescentiæ, sed superioribus ta-

men per aqueam, & crudam humiditatem in firmus, à qua ferè obruitur & suffocatur. His omnibus adhuc infirmius, quod puerilem ætatem agit, idest quod suæ radici adhuc hærens alimentum ueluti lac infantium instar, de terra sugit. id enim humidissimum, & ea ratione infirmissimum, non secus atque infantes per ætatis humiditatem sensibus & ratione omnium infirmissimi sunt, omniumq; quaruncunque ætatum stupidissimi. Quod vero per senilem ętatem iam exolescit, & in cariē verti cæpit, non solum vires infirmas, sed etiā planè a sui natura abalienatas habere cæpit, vt pariter quodammodo & officere & prodesse possit. Illud autem, quod iam ad vltimā peruenit senectutem, ut iam prorsus sit cariosum, nec suarum partium continuitatem seruet, nihil commune cum Indico ligno habet. Quamobrem iuuare quidem nequit, officere autem potest. Hæc de Indici ligni bonitate. Nunc vero uidere oportet quibus medicatio per Indicū lignum sit ex vsu, quibus autē nō.

Ex natura & viribus eius, quibus prosit, quibus vero non prosit, facile cuiuis patere potest. Habet enim à natura, hoc est à deo optimo maximo, quod morbo quem Gallicum Itali vocant, aduersetur. Hoc enim per experientiam nemo ferè est medicus, qui non cre-

dat & affirmet. Cuius vero qualitatis ratione, nemo non ignorat. omnes enim fatētur morbo huic per qualitatem aduersari occultam, atque innominatam, Id quod nos etiam authoritati vniuersitatis medicorum assentientes, confirmamus. In vniuersum igitur omnibus hoc genere morbi laborantibus ex usu esse debet, modo aliquid momentaneum non repugnet. Cum vero uires habeat calefaciendi & siccandi, item remolliendi, maturandi, & in halitum digerendi: liquido patet, quòd omnibus per frigidam & humidam intemperaturam male habentibus vsum præstet. Adhuc vero & illis qui alicubi in corpore humores frigidos, & eosdem crudos & concretos habent. Quamobrem præter gallicum morbũ, prodesse poterit malo habitui, καχεξίαν uocant, neruorum resolutioni, conuulsioni, paresi, podagræ, arthritidi, coxēdici, stupori, aliquando vero & mensium retentioni, & pręfocationibus vterinis, adhuc autem & satietati, & σιαλισμῷ idest superabũdanti saliuæ, & intestinorum leuitati, In uniuersum vero frigidis omnibus morbis & humidis, siue cum materia, siue secus, conferre vtilitatē potest. Hæc de vsu medicationis per Indicum lignum. Iam vero de his disseramus, qui ad hoc genus medicamenti probè sunt comparati.

Nemo est qui per naturalem temperaturam, sexum, corporis habitum naturalem, & ætatē hoc genus medicationis ferre nequeat: modo uires suppetant, & medicum doctum, & natura prudentem sit sortitus. Quid enim prohibet quin puerum tenellum, aut delicatiorem fœmellam, aut senem decrepitum hoc genere medicamenti curare experiamur? An non possumus viuendi rationem, & medicamenti apparatum languentis temperaturæ naturali, sexui, corporis habitui naturali, & ætati, & viribus accommodare? Iam vero de præparatione medicamenti agendum.

Indicum lignum infundi potest, potest & coqui, potest & in puluerem redactum deuorari. Verum in quouis liquore, prout ratio postulat, infundi & coqui potest. in simplici aqua, in medicamentosa, in vino, in posca, in lactis sero, & in summa in liquore quouis, qui operi & scopo medici faueat atque opituletur. Liquor igitur eligēdus erit pro indicatione propensionis naturæ, & singularum partium affectu, siue principalium, siue principalibus inseruientium. Vbi enim natura nihil moueat, nec viscus aliquod momentaneum aliquo præternaturali tumore sit affectū, ac præsertim lien, Indici ligni infusio & decoctum in aqua fiat simplici & pura. Vbi vero

natura superfluitates moueat aliquorsum, si oportuna sit regio, tu pariter eo vim medicamenti idoneo ad id liquore ex quo infusum vel decoctum sis facturus, dirigito. Ad eundem modum si viscus aliquod inflammationẽ subierit, a vino abstineto: sin tumorem durum, aquam declinato, tuncq; de posca deliberato, maxime vero si lien præduro tumore sit affectus. Quocirca si natura ad vesicam mouet, aqua Polytrici, vel Apii, vel Adianti uti potes: sin ad aluũ, Lactis serũ fuerit oportunum, caprinumq; in primis. Neque alienũ fuerit aliquãdo aqua aliqua vti ex sponte nascentibus, calidisq;, præsertim vero vbi gallico morbo societur lienis tumor. Liquores igitur eligendi qui naturæ inclinationi respõdeãt, et viscerum affectibus aduersentur. Qua vero quantitatum proportione lignum cũ liquoribus misceatur, nunc dicendum.

Sciendum tamen singulorum quantitatem nec sciri nec scribi posse, sed oportere ipsam ex naturali temperatura laborantis coniectari, item ex habitu naturali, & sexu, & ętate, præterea ex magnitudine morbi, & aeris ambientis qualitate, & regione, & anni tempore, & præsenti tempestate. Viris enim natura calidis & siccis, & ad proportionẽ sui tẽperamenti bene habitis, si per gallicum mor-

bum ad præternaturalem intemperaturam frigidam & humidam sint versi, meracius medicamentum dari debet, adhuc vero meracius si magna sit intemperies, multo autem meracius si ambiens aer, regio, anni tempus, & tempestas, frigida sint humidaq́. Meracius infusum erit, si seruata eadem liquoris quantitate in ea plus scobis ligni Indici macerabis. Dilutius erit, si minus scobis immiseris. quod si adhuc minus immiseris, adhuc magis dilutum erit. Liquorem igitur feruidum ea quantitate quã volueris, in vas angusti oris scobi inspergito, os statim obturato, dehinc vas in calenti furfure triticeo obruito, duos integros dies macerato, dehinc percolato, & calidum propinato. Hoc parum efficax est, & pueris & delicatioribus fœmellis dari potest. At decoctũ efficacius, paratur autem in hunc modum. sumitur scobis ligni, & liquoris quem tibi elegeris, sua cuiusq́ quantitas, prout ipsam ex illis indicantibus, de quibus supra potueris coniectari. scobem in vas, vt dictum est, angusti oris coniicito, feruidum liquorem inspergito, vas obturato, in calidum furfur sepelito, diem & noctem macerato, dehinc coquito, aliquando ad quadrantem, aliquando ad trientem, nonnunquàm vero ad semissem, ad tertias vero aliquando prout vel efficacius, vel minus ef-

ficax medicamentum habere cupis, ſpectando ſemper ad ea de quibus ſupra. Hæc eſt ratio parandi infuſi, & decocti ligni Indici. Verum ipſius ſubſtantia tūc dari poteſt, quando languens ipſe liquida medicamenta auerſatur, ſolidiora non abhorret, ſed appetit, atque expoſcit. In cuius apparatu ad propenſionem naturæ ſpectare oportet, ſicut de infuſo & decocto dicebamus. Nanq; ſi natura ad aluū mouet, ei in tenuisſimum & probe excuſſum pollinem redacto, quæ aluum leniant admiſcere oportet, ſcilicet vel pruna, vel paſſulas, vel palmulas, vel casſiæ florem, vel mannam, vel myxaria, vel quid tale. ea vero vel ex ſacchare vel ex melle excepta ad eclegmatis ſubſtantiam reduci poſſunt. Sin natura vrinas, vel ſudores mouet: tu Indici ligni pollini, quæ vel vrinas vel ſudores moueant admiſceto. Catalogum uero eorum quæ vrinas vel ſudores cient, ſuperius adnotauimus, nec opus eſt ut ea iterum repetamus. Dari autem debet mane & veſpere ventri vacuo, ſaltem tribus horit ante cibum. Nunc de modo propinandi infuſum & decoctum.

Vtrunq; pariter datur ventri vacuo mane & veſpere modo nequid impediat, calidū vtrunque, niſi pro tempore venter æſtuet. dehinc ſtragulis modicè operiatur. ſudorem enim ex

impetu naturæ prouocari optamus, non ex onere stragulorum. Dormiat, vt naturalis calor exinde ad viscera reuocatus, atque inibi vnitus, ac propterea roboratus, potionem cõficiat, & ad uenas, & ad corpus uniuersum digerat ac dispenset. Sudorem si mouerit, ipsum ad ultimum detergito, eò enim plus sudabit quò infrequentius detergetur. Potionis modus is esto, qui nec ventrem admodum grauet, quiq; non in ipso fluctuet & emergat. Vanum aũt est numerum unciarum potionis, vt pleriq; faciunt, explicare: cũ non æquale pondus æqualiter ferant omnes, & aliqua potionis quantitas in alio fluctuet, in alio indissolubiliter amplectatur. Potio vbi confecta fuerit, & uetriculum dereliquerit, quæ nimirum ventris alleuiatio, & ructus indicabunt: tunc offerendi cibi instabit tempus. Iam igitur ad viuendi rationem descendamus.

Victus autem non secus ac medicamentũ oblatum, ad calidũ & siccum spectet. Modũ præscribunt primum quæ languenti homini naturalia sunt, temperatura naturalis, ætas, & sexus, & habitus naturalis: quæ præternaturalia sunt, scilicet morbus, morbi causa, et quę morbum sequuntur symptomata. Hæc vero quia præternaturalia sunt, sese per contraria summoueri indicant. Aeris vero qualitas, an

ni tempus, & præsens tempestas, & regio, & exercitia, & mores, quia nec naturalia sunt lã-guenti neque præternaturam: si morbo ad-uersãtur, talia qualia sunt, seruari oportet: sin morbo consentiant, tantum remittere eorum qualitatem oportet, quantum singula à sua cu iusq; mediocritate recesserint. Hæc vero ad exemplum prædictorum superius, si emenda tione opus habent, corrigantur. Nunc au-tem de ratione victus in cibo & potu, quæ adeo medicationi per Indicum lignum inser uit, vt uix citra ipsam vel tantillum iuuare il la videatur. Hæc sicut & illa ad calefactionẽ, & siccationem spectet. Quòd si languens per naturam, per sexum, per habitum corporis na turalem, & per ætatem calidus sit & siccus, tã-to efficacius calefacere & siccare oportet, quan to horum ratione temperato calidior est, sic-ciorq;. Adhuc vero & hoc ipso efficacius, si consueuerit eo victu vti. consuetudo enim al tera quædam est natura, quæ per sibi similia conseruatur. Victus nihilominus in hoc me-dicationis genere esto tenuis, prout vires lan-guentis ferunt. sed præterea aliquid dandum est ætati, tempori, & consuetudini. An vero plus cibi mane an vespere offere oporteat æ-grotanti, id morbi exacerbationes indicabũt. In exacerbationibus enim abstinere oportet.

Quamobrem ſi morbus mane increbuerit, vel cibi omnino nihil, vel pauxillum penitus offeri debet. ſin ueſpere, illud idem obſeruandum. Verum quoaduſq; hoc medēdi genus debeat prorogari, naturalis & temperies & habitus indicabunt. Nanq; ſi naturalis tēperies à preternaturali ſit derelicta, & habitus naturalis, qui ſub improbo prius latebat, ſit detectus, iam pulſus & reſpiratio ad ſui cuiuſq; naturam rediere, mens probè conſtat, cibos appetit, omne genus excrementi, prout in ſua quiſq; ſanitate, excernit: Hæc ubi primum apparuerint per hoc genus medicamenti ſatifactum eſſe confidito. Quòd ſi adhuc eò ventum non eſt, ne ceſſato, ſed eodem medicamento inſtato, quoad propoſitum tibi finem aſſequaris. Omnia enim ſecundum rationem facienti ſi non eueniat ſecundum rationem, non eſt ad aliud tranſeundum, ſtante eo quod ab initio viſum fuit. Hæc de medicatione per Indicum lignum ſatis ſunto. Nūc vero gallicum morbum cum intemperatura frigida & ſicca copulemus, vel, vt rectius loquar, copulemus improbam qualitatem ſæuam & contagioſam, qua ſine morbus quiuis non amplius Gallicus appellatur. hanc ipſam igitur qualitatem cum frigida & ſicca intemperatura copulemus in hunc modum.

Statuamus igitur hominem excremento-
ſum frigida & humida intemperie laboraſſe,
per medicum quãtũ ſatis eſſe videbatur fuiſ
ſe ab excrementis expurgatum, Interea vero
deficientibus idoneis alimentis ita contabuiſ-
ſe, vt non ſanguis ſolum, & ſimilarium par-
tium nutrimentum, diſsipata ſint, ſed & pin-
guitudo ſimul, immo & carnis pars maxima.
ſiccitatem autem nec dum ſolidas partes atti-
giſſe, nec deeſſe tamen prauam illam gallici
morbi qualitatem. Hic imaginatione & reip-
ſa bini præternaturales ſunt affectus. Vnus,
intemperatura frigida & ſicca, quæ corporis
humiditati ſubſtantificæ nocet multum, pro
deſt vero nihil. Alter, eadem ipſa frigida & ſic
ca intemperatura copulata cum venenoſa il-
la gallici morbi qualitate. Prima vix quidẽ
ſanari poteſt, Secũda vero minimè, vt nos opi
namur. Prima ſui inſtaurationem indicat, Se-
cunda iſtud idem, ac præterea vſum alicuius
Amulæti, quod venenoſæ qualitati gallici
morbi ex propria natura aduerſetur, Ea græ-
ci ἀποτροπαία appellant. Verum quoniam nul
lum adhuc amuletum huius mali nobis expe
rientia ſubmonſtrauit præter Indicum lignũ
& vſum Argenti viui, neutrum vero ipſorũ
caret ſuſpitione: ſiquidem illud ſiccitatem
auget, & imminuit corporis alimenta: hoc ve

ro & exiccat quidem, & quicquid eſt excrementi, à partibus ignobilioribus ad nobiliores pellit, ſcilicet à cute & carnibus ad os & fauces, & gulam, & ventriculum & inteſtina. quò fit vt illa aliquando ita inflammet, & excoriet, vt nec languens mandere cibum queat nec deglutire, ut nonnullos aliquando per inediam interire contigerit. Accidit vero etiam aliquando vt per excoriationem ventriculi & inteſtinorum ſucceſſerit eorundem leuitas, Græci λειεντερίαν uocant: quæ, ſanata excoriatione, inſanabilis effecta per leuitatem cicatricis hominem ad aquam intercutem, & tandem ad miſerã mortem perduxit. Sed amabò quis in tãto affectu ſiccitatis, in tanta virium infirmitate Indico ligno, vel Argento viuo vti auderet? Supereſt igitur vt ſpreta nunc ſecunda intemperatura prout ſecum adiunctam habet qualitatem illam venenoſam, Nos iſtam ipſam citra qualitatem venenoſam curare experiamur. Curari quidem debet refectione, non quauis, ſed ea quæ paulatim fiat. (Quæ enim longo tempore extenuantur corpora, lentè reficere oportet &c.) Animi tranquillitate, cibo & potu oportunis, ſcilicet qualitate, quantitate, uſus ordine, & temporis occaſione, adhæc diſpenſatione alimẽti. Cibi igitur humidi ſunto, calidiq;.

ſed

ſed circa cibi caliditatem admodum multa diligentia vti oportet, ne ſcilicet per immodicum calorem ſiccitas augeatur. Quantitas autem noxæ modum calefaciendi ſuboſtendet. Hominis igitur taliter affecti curationem hiſce principiis ordiamur. Quotidie purgatis alui excrementis, & ieiuno ventre hominem pinguiter ex dulci oleo fricato. dehinc in ſolium aqua tepida plenum demittito, prout ſuperius in curatione calidæ intemperaturæ dicebamus: in eo immorator vt ſibi lubet. vbi exierit, linteis calidis detergitor. poſtremo iterum inungitor oleo calefaciente, modiceq́; adſtringente: ne cute per balneũ rarefacta alimentum fuſum ac diſpenſatum, in halitum digeratur. his peractis aliquantiſper in lecto quieſcito. dehinc cibum capito. cibus eſto coctu facilis & nutriens, & minime glutinoſus, minimeq́; excrementoſus. in hoc cibi genere, lac nuperrime mulctum primas habet, ac præſertim muliebre, utpote quod homini & ſimile eſtet familiare. poſt ipſum, aſininũ: cuius omnis bonitas ad tenuitatem ſuæ ſubſtantiæ referi debet: ea enim ratione minime coagulatur, & citiſſime in corpus permeat ac diſpẽſatur. mel uero optimum ac deſpumatum ei admiſceto: id quod & nutrit quidẽ, et calefacit,

ac neq; lac cogi ſinit. Vbi lac ſumpſerit, quieſcito, quoad tempus ſit ſecundæ lauationis, id quod ferè erit poſt quatuor, aut quinque horas ab aſſumpto lacte. Verum an probè illud coxerit, ructus & ventris moles indicabunt. Nanque quoad ructus lac redoleant, & ventris moles non ſubſidet, ſecundæ lauationis adhuc tempus non eſt. Contra vero, vbi ructus nihil olent, & ſubſedit ventris moles, iā inſtat lauationis tempus. Quamobrem iterū pinguiter fricato ut prius, & reliqua ad eum modum, quem diximus, peragito. lac cum melle iterum exhibeto, & iterum queſcito ad cænam uſque: ne alimentum, quod nuperrime concretum fuit, diſſipetur & peſſum eat. æger autem ſi lauatione oblectatur, iterum & tertio ad præſcriptum modum ante cœnam inungitor & lauator. Cibus vero, qui ad cœnam apparari debet, panis purus eſto, modicè fermentatus, probè coctus, & qui ſalis non nihil habet. cui etiam ſi aliquid chiæ maſtiches addideris, venter, cui primam ciborum coctionem acceptam ferimus, aliquam conſolationē minime contemnendam conſequetur. In obſonium oua gallinacea ad leuem concretionē diligenter cocta, ſunt ex uſu. item pulli gallinacei, & alæ, & teſtes. ego vero nec perdices,

nec phasianos reprobarim, quorum scilicet carnes friabiles sunt, quia non pridie, nec nudius tertius, sed tandiu à iugulatione fuerint maceratæ. tales enim à ventriculo iam per tabem inanito ac semimortuo facilius & immutantur, & conficiuntur. sed & auiculæ montanæ, quæ molles sunt carne, sunt ex vsu, sunt enim omnium minimè excrementosæ. Declinare vero oportet à palustribus omnibus, & ab his quæ carnes duras habent, siquidem illæ sunt excrementosæ: eæ uero, vbi languet naturalis calor, sicuti nunc languet quidem, nec satis immutari, nec coqui possunt. Ciborũ quantitas esto, si fieri potest, quæ non grauet quidem, nec homini somnum statim inferat, ac torporem. Quòd si in homine exinanito ac ferè macie confecto, qualis is est, qui nobis est propositus, vitari nequit: quàm ocissime desinat, & grauis, & torpidus, & somno captus esse. Ordo vero ciborum offerendorum is esto, qui iam ferè à nobis obiter est declaratus. scilicet vt liquida primum & coctu faciliora, deinceps vero crassiora, & minus coctu facilia porrigantur. Verum occasio ciborum offerendorum inde expetatur, vt qui prius fuere assumpti, confecti iam sint, & ventriculum dereliquerint, quæ dignosci ex ructibus

& ex ventris mole dicebamus. Potio uinum esto, vetus quidem: & eò antiquius, quò frigiditas maior fuerit: nec tamē adeo sit antiquū, vt iam amarorē in gustu ostēdat, amara enim siccant nimis. Quantitas autem esto, quæ in ventriculo nec fluctuet, nec innatet. Vbi vero per hanc viuendi rationem corporis habitus & plenior & coloratior esse cæperit, iam nonnihil victus venit immutandus. pluribus enim frictionibus iam vti oportet, ciboq; vesci & crassiore & glutinosiore, hoc est magis nutriente: vt pro lacte alica offeri possit, pro volatilibus suillæ carnes, in alica elixatæ. Sed propositum nostrum nō est, ut totam refectoriam viuendi rationem omnibus numeris expletam exponamus. Illud autem quod initio fuit dictum, semper in memoria haberi oportet, quòd hæc permutatio paulatim fiat: pariterq; nec illius obliuisci, scilicet dandum esse aliquid ætati, tempori, & consuetudini. Hæc igitur de hac refectoria viuendi ratione in præsentiarum satis sunto. Verū vbi hominē ea macie cōfectū refeceris, finito tādiu quiescere ab omni medendi genere, quoad robore viriū cōparato, medicationis per Indicū lignū rationē tuto inire possis. Tūcq; re probè gesta methodoq; quam circa medicationem per In-

dicum lignum adnotauimus, inhærendo, certam fiduciam habere poteris integræ sanitatis acquirendæ.

Nunc demum ad corrigenda symptomata descẽdamus. Tametsi nos multa recensuimus, cum de symptomatis agebatur: nihilominus quatuor sunt potissimum, quorum nos singillatim rationem habere est necessum. Primum grauitas scapularum. Secundum iugulorum & summorum humerorum dolor. Tertium fauciũ rubor & calor. Quartum pilorum casus, & visus hebetudo: quæ ideo vnà coniunximus, quia ambo ab unica causa pendent, & eadem ferè curatione opus habent, differente tantummodo ex natura affectarum particularum. Grauitas igitur scapularum, quoniam à substantia vitiosorum humorum scapularum musculis incumbente est orta, vacuari postulat. & quanuis multa sint vacuationis genera, commodissima tamen est ea quæ fit per tenues meatus cutis, cum sit magis vicina exitui, & minus periculo exposita. Vacuare vero per cutem possunt quæcunque rarefaciunt, subiecta attenuãt, deterguntq; euocantq;. de his autem dictum est abunde, cum de curatione pustularum, quæ per totum corpus sparguntur, agebatur. ad

quæ recurrendum, ne eadem nos iterum frustra repetamus. Atqui iugulorum dolor expetit & hoc medicamenti genus. Verum quoniam eius materia altius est infixa, scilicet & in membranam, qua ossa integuntur, & in tendones musculorum, qui ad summum humerum peruenere: tanto tenuior & leuior esse debet, quanto meatus membranarum & tendonum meatibus carnium sunt angustiores. Sicut igitur minorem grauitatem parit in particula cui insidet: ita dolorem per acredinem, quam in sese habet, sæuiorem. Cum præterea sit alia causa doloris sæuioris & obstinatioris, scilicet suæ particulæ densitas multo vtique maior carnium densitate: & propterea & mitiore medicamentorum materia, magisq; rarefaciente opus habet. Pinguibus igitur admiscenda erunt, quæ tenuem caliditatem in sese habent: neque incommodum fuerit aliquid tantillum admiscere, quod modice sensum obscuret, hebetetq;. Vsi sumus verbis, tantillum, & modice: ne ex copiosiore vsu obstupescentium, tendones & membranæ plus iusto densentur, & contumatiores fiant. Sumito igitur medullæ vitulinæ & adipis anserini pares portiones, opopanacis & sulphuris vtriusq; prædictorum sextam partem,

opii,croci,singulorum sulphuris solius duo decimam partem,ceræ pars quarta medullæ esto & adipis. cera cum medulla & pinguedi ne liquescat. quibus liquefactis cætera tenuiter puluerizata adiiciantur,& statim ubi cum spathula miscueris, ab igne amoueantur. Quòd si magis digerere volueris,augeto sulphuris quantitatem: sin magis rarefacere & remollire,addito ad quantitatem pinguedinis & medullæ, & opopanacis, vel pro medulla uitulina vtitor ceruina, & pro opopa nace sagapeno. Hoc medicamento calente particulas dolentes illinito. uerum prius linteo tepido particulas illas leniter perfricato, ab illitione lana ex œsypo pingui & calente obuoluito. Possunt consimilia medicamenta, dempto opio,scapularum grauitati opitulari. Quòd si vehementioribus euocantibus uti volueris,poteris pro pinguedine & medulla, vti oleis scilicet chamęmelino, vel anethino: vehementius vero fuerit irinum & laurinum,& oleum vetus, & cedrinum. poteris etiam admiscere adipem leonis uel pardi, vel hyęnæ,quibus admisceri possũt & radix bryoniæ,& aristolochia, & radix asphodeli, nitrum, arsenicum ustum, melanteria,& eiusmodi: Immo & euphorbium, si uehemen

tissime volueris euocare. Hæc vero de grauitate scapularum & doloribus iugulorum, & cæterarum solidiorum partium satis sunto. Nunc vero de faucium rubore, & calore.

Faucium rubor & calor statim vbi appareāt, ni supprimantur, inflammationem accersent, inflammatio autē si semel accesserit, nisi citissime amoueatur, vlcus exedens parit. tanta est huius morbi malignitas. Faucium igitur rubor & calor ubi statim apparent, quæ refrigerant, quæq; adstringunt, adhibenda, & humores, ne influant cohibendi. Cohibentur illis ipsis quæ refrigerant, & adstringunt: præterea & reuulsionibus ad inferna. Refrigerant & adstringunt leuiter quidem posca, & lac chalybeatum: uehementius, acuti lapathii decoctum & succus: adhuc uehementius, rubi decoctum, & canini rubi: item mali punicæ & balaustiarum decocta. his vero addi possunt & succus vuæ acerbæ, & rhois succus, & hipocystidos, & acaciæ. Atqui deorsum trahunt acuti clysteres, frictiones partium inferiorum, vincula supra cubitos admota, præterea & cucurbitulæ præcordiis affixę, scapulisq;. Si subsederint rubor & calor, inflammationis cessat omnis timor: Sin non subsederint quidem, & iam inflammatio ac-

cesserit, & iam vlcus exedens peppererit, tametsi de eiuscemodi vlceribus iam antea satis abunde suo loco dixerimus, nunc obiter & hoc vnum adiiciamus, quod vix eiusmodi vlcera citra suffumigationem sanari queunt. Cætera enim medicamenta ab saliua abluuntur, nec suæ facultatis vix imprimere quicquam possunt. Quamobrem nunc etiam ex vsu erit aliquid de suffumigiis addidisse. & primum quidem dicemus quibus suffumigia conueniant, quibus vero minime.

Suffumigia sunt ex vsu his, quibus in faucibus vlcus malignum hæret, & quibus in gargareone, quibus etiam in palato, præterea & his qui difficulter & non nisi recta ceruice spirant, insuper & his qui in thorace multos frigidos succos habent. Iis uero ex vsu non est, qui sanguinem tussi reiectauere, neque non iis, qui morbo sicco circa thoracem male habent.

Suffumigium vero in hunc modum parare oportet. Sedeat languens, totus linteis operiatur, crura ab inuicem diducat, caput ita deorsum inclinet, vt facies genibus sit vicina, ore hiet, & ponatur suffumigium inter crura, & fumũ ore hiãte excipiat. Atqui melius fuerit si per infundibulũ excipiatur. Iã vero qui

bus ad suffitum vti possimus, explicandũ.

In suffitu omnia ad siccitatem spectent. Hæc vero sunt quibus suffiri licet. Castoriũ, Aristolochia, Bitumen, Sandarache, Ladanũ, Terebinthina, Chalaminthe, Styrax, Mastiche, Thus, Cucumeris agrestis radix, Centãrium, Fœniculi semen. Fortiora sunt Stibium & Mysi, & Cinnabari. In compositis illud est experientia comprobatum, in humidis affectibus & pectoris & capitis, leue tamen est, ac commodatum delicatioribus, & humidioribus naturis. Constat id ex Styrace, Terebinthina, Sandaracha, & Mastiche æquis portionibus. quod si siccantius facere uolueris, addito Cinnabaris plus, minus vè pro mali magnitudine, & temperatura naturali totius corporis & affectæ partis. Hæc de suffumigiis. Nunc uero de casu capillorum & barbæ.

Dicebamus supra ex splendore & nitore cutis, & oculorum, & ex priuatione pruritus & mordacitatis, astrui posse, minime materiã alienam subesse cuti & tunicis oculorũ, (materiæ enim alienæ cutem, & oculorum tunicas fœdant, non illustrant), immo potius per quandam simplicem & alienam caliditatem rarefieri cutim & tunicas, In cute digeri, ac dissipari pilorum alimentum, In oculis spiritus

uiſui inſeruientes. Ex his autem duæ indica-
tiones elici poſſunt, Vna ex caliditate illa non
inſigni cutis & tunicarum oculorum, Altera
ab earundem immodica raritate: Illa refrige-
rationem, hæc adſtrictionem indicat. Refrige
rat ambiens aer, ſi talis eſſe contigerit. ſin non
ſit talis, apparetur eo pacto, quo alias ſupe-
rius dictum fuit. Item corporis & animi tran
quillitas & quies, & longus & altus ſomnus.
Sicut contra, exercitationes, & ira, & vigiliæ
in externis calorem augent. Quamobrem ine
diam exercitationes, iram, & quicquid cale-
facere corpus poteſt, auerſator. Venereis ab-
ſtineto. Purgationes, ſanguinis detractiones,
omnes deniq; euacuationes, præter eas quæ
naturæ ſunt conſuetæ, vt maxime hoſtiles de
clinato. Sunt ex vſu lauationes, primum
quidem ex tepida, dehinc uero ex frigida, ad
hunc enim modum frigida uis altius penetra
bit, & ſuam facultatem imprimet. quæ ſi alu-
minoſa & ferrea ſit, quales ex ſponte naſcen-
tibus multæ ſunt in Italia, cutem præterea &
tunicas oculorum denſabit, cogetq;. & vtraq;
ratione ambo hæc ſymptomata, retinendis
pilorum alimentis, & viſiuis ſpiritibus, re-
parabit, corrigetq;. neque efficacius reme
dium reperiri poſſe crediderim. Sed & ocu-

li & facies sæpissimè lauentur ex posca ad-
modum diluta. constet ea ex aqua rosacea,
& rosaceo aceto. esto vero sub solis calore
tepefacta. Illinantur item oculi ex ouorum
albis diutissime in plumbeo mortario bene
mundo agitatis. Lacte insuper muliebri iam
nonnihil acescente.

FINIS.

Errata suis locis restituenda.

Prior numerus folium, a priorem paginam, b posteriorem, posterior numerus lineam indicat.

2.a.7.lege Itali. 10.fuerint. 27.conscripsit.4.a. b.attaratq́. 12.excremẽtosum. 5.a.16. sensibiliter.b.9.accersit.b.a.18.refrictiones.6.28. extrinsecis.7.a.15.illustrantur.10.a.25.oh rem. b.15.errũpentes.& sic vtique.14.a.18.abscessus.16.b.25.crassam.27.exest.17.b.4.potest? lege sine interrogatione.18.a.10.refrigerari b.17.hyænæ.24.a.28.vuæ. b.1.papaueris 27.a.10.sensisse. 28.a.16.calefactione.31.a.9 præseruatione.b.22.vero.38.b.27. κυκλάμινον 41.a.2.uel.42.b.12.humiditatum.